

RØDE FANE

Nr.5-79 Kr.15.- Tidsskrift for kommunistisk teori og debatt

SOVJET I DAG:

**Opposisjonell
= sinnsjuk**

**FAKTA OM
NATO**

I DETTE NUMMER

Slik misbrukes Sovjet-psykiatrien.

Vi har snakket med avhopperen og psykiatren dr. Jurid Novikov som sjøl har jobba på en KGB-klinikk. Vi har også tatt opp spørsmålet med Norsk psykiatrisk forening, hva kan gjøres med dette i Norge. Side 4.

Dette er NATO

Det har lenge vært etterlyst mer fakta i NATO-debatten. Vi bringer bakgrunnstoff om NATOs organisasjon og forsvarsplaner. Side 14.

Hvem vant krigen Kina — Vietnam?

Oppnådde Kina hensikten med sitt motangrep i vinter? Spørsmålet er blitt aktuelt etter at det igjen har tilspisset seg i Sørøst-Asia. Side 24.

Opposisjonen i Tsjekkoslovakia

Vi har intervjuet tidligere parlamentsmedlem og undertegner av Charta 77, Antoni Ru-sek. Side 32.

DEBATT: Pol Pot gikk for fort fram! Side 34.

DEBATT: Nynorsken har objektive svakheter. Side 40.

BØKER: Økonomisk lærebok fra «firerbanden». Side 42

Ført bak lyset av NATO i 30 år? Side 44

BREV TIL REDAKSJONEN. Side 46

I NESTE NUMMER

Energikrise eller systemkrise?

Vi tar opp aktuelle spørsmål i den norske miljø-bevegelsen.

RØDE FANE

Redaktør og ansvarlig
utgiver: Rune Ottosen
Redaksjon og distribusjon:
Røde Fane, boks 2046
Grünerløkka, Oslo 5,
Telefon: 67 49 90.
Postgiro: 2 20 84 78.
Abonnement: 100 kr. (8 nr.)
Trykt i offset hos
A/S Duplotrykk, 1979.

UTGITT AV
AKP(m-l)
NR. 5 1979 —
8. ÅRG. KR. 15,—

1000 NYE
ABONNEN-
TER FØR 1980

Til nå 582

Norske psykiatre må protestere mot overgrepene i Sovjet

På verdenskongressen for psykiatere i Honolulu i 1977 blei det med knapt flertall vedtatt en resolusjon som fordømte misbruk av psykiatrien til politiske formål i Sovjet, dvs. at politisk opposisjonelle blir erklært for sinnsjuke og tvangsinnlagt på anstalt. Den norske delegaten stemte mot denne resolusjonen — i likhet med de andre nordiske delegatene.

Misbruk innafor psykiatrien finnes i alle land. Her i Norge har seinest avsløringene og diskusjonene om Reitgjerdet sjukehus satt fokus på dette spørsmålet. Men det som foregår i Sovjet er likevel noe langt alvorligere, fordi det dreier seg om bevisst *politisk* misbruk av psykiatrien, systematisk og i stort omfang. Det er vår mening at norske psykiatere ikke kan unndra seg ansvaret for å fordømme dette misbruket. For det dreier seg i dette tilfellet ikke bare om krenking av elementære demokratiske rettigheter, som f.eks. rettsikkerheten. Det er også et åpent brudd med det mest grunnleggende etiske prinsipp innafor medisinen: At medisinen skal brukes for å lege, og ikke skade mennesker.

Et annet sted i bladet forklarer Norsk psykiatrisk forening om sin holdning til dette. Der kommer det fram at foreninga har engasjert seg en del i støttearbeid for noen av ofrene for misbruket av den sovjetiske psykiatrien. Dette er positivt. Samtidig ønsker ikke Norsk psykiatrisk forening å komme med en generell fordømmelse av dette misbruket. Formannen i foreningen nevner to grunner: 1) Psykiaterforeningen vil ikke bidra til at faget blir politisert, og eventuelt misbrukt politisk. 2) Foreningen frykter at en fordømmelse vil skade kommunikasjonen med Sovjet og dermed fjerne de faglige påvirkningsmulighetene som finnes i dag.

Etter vår mening har disse argumentene i praksis vist seg å ikke holde. Psykiaterforeningen frykter politisering av faget. Men hvem andre er det som har politisert faget, enn nettopp Sovjet, hvor psykiatrien brukes som middel til å holde en politisk opposisjon nede? Det må jo åpenbart være i fagets interesse at dette misbruket blir kritisert og fordømt. Dessuten deltar psykiaterforeningen i en internasjonal komite for gransking av politisk misbruk av faget. Vi kan ikke med beste evne se det prinsipielle skillet mellom det konkrete arbeidet foreningen i dag utfører med dette spørsmålet, og en generell fordømmelse på grunnlag av en samla vurdering av det materiale som foreligger. Og i dag foreligger det faktisk et enormt bevismateriale. Ikke bare i form av vitneutsagn fra personer som sjøl har vært utsatt for misbruk, men også fra faglig kompetente personer. F.eks. så besøkte den engelske psykiateren Low-Beer Moskva i påsken 1978, og han fikk da foretatt undersøkelser av fle-

re personer som var blitt utsatt for psykiatrimisbruk. Low-Beer, som sjøl snakker flytende russisk, kunne bekrefte at det dreide seg om fullkomment friske mennesker.

Flere sovjetiske psykiatere har etterhvert også stått fram med vitnemål. For det andre, til spørsmålet om en fordømmelse vil bryte kommunikasjonen og dermed de faglige påvirkningsmulighetene.

Men hvor reelle er disse faglige påvirkningsmulighetene? Dr. Robak sjøl nevner bare ett tilfelle, nemlig saka mot Alexandr Podrabinek, der psykiaterforeningen i Norge har henvendt seg direkte til psykiaterforeningen i Sovjet. Og med hvilket resultat? Ikke noe svar.

Etter vår oppfatning er den direkte påvikning gjennom de faglige kanalene, uten at dette samtidig gjøres kjent for offentligheten, et håpløst prosjekt. For det er jo slett ikke på det faglige planet at problemet ligger. Det dreier seg ikke om feil i praktiseringa av faget, men om bevisst politisk misbruk av faget. Men det vil jo de sovjetiske myndighetene sjølsagt ikke innrømme. Tvert imot er det kjent at russerne jobber på høygear for å få faglig anerkjennelse blant vestlige psykiatere, samtidig som de driver en omfattende buskagitasjon for å hindre offentlige protester.

I løpet av de siste åra har det vokst fram en ny innstilling til dette spørsmålet blant psykiaterene i en del vestlige land. Resolusjonen i Honolulu, som bl.a. ble understøtta av både amerikanske og tyske psykiatere, er uttrykk for dette. Uten tvil har denne innstillinga bidratt til at det i den siste tida har vært langt færre tilfelle av sinnsjukeerklæring av kjente opposisjonelle enn tidligere i Sovjet. At det består en sånn sammenheng mellom internasjonal offentlighet og virkelig lettelse i undertrykkinga har ofrene for misbruket sjøl bekreftet. Under den såkalte Sakharov-høringen i København i 1975 sa Viktor Fainberg (innesperra i sinnsjukehus i 5 år etter å ha demonstrert mot okkupasjonen av Tsjekkoslovakia):

«Hver gang en internasjonal psykiatrisk kongress skulle avholdes, og ofte til og med i samband med en reint nasjonal psykiatrisk kongress, ble forholdene vi levde under forbedret. Og når det ikke skjedde noen omtale av psykiatrimisbruket i Sovjet, kunne vi merke det på de virkningene det hadde på behandlinga av oss, akkurat som om det skulle bli tatt revansje. Jeg ble løslatt uten betingelser (i 1973), antakelig fordi det skulle avholdes en ny internasjonal kongress for psykiatere høsten 1973 i Tbilisi.» (Sakharov-høringen, dansk utg. s. 77).

Det er vårt håp at Norsk psykiatrisk forening vil revidere sitt standpunkt og fordømme misbruken av psykiatrien i Sovjet.

Dr. Jurij Novikov, overlege og avdelingsleder ved Instituttet for Rettspsykiatri, flyktet i juni 1977 fra Sovjetunionen.

Det var ingen lett beslutning å ta, forteller han til Røde Fane.

— Jeg forsøkte å tilpasse meg systemet. Men i mitt yrke ble jeg til stadighet satt under press for å gjøre ting som innebærer brudd på et elementært etisk grunnprinsipp for en lege: Du skal anvende din viten for å hjelpe, ikke skade, andre mennesker.

Jeg forlot landet i protest mot misbruk av psykiatrien og i protest mot det samfunnssystemet som gjør misbruket mulig og nødvendig. Jurij Novikov arbeidet ved Instituttet for Rettspsykiatri (Serbskij-instituttet) 1971–1977. I 1976 ble han valgt til sekretær i den høyeste psykiaterforeningen i Sovjetrepublikken Russland.

Han bestemte seg i 1973 for å flykte så fort som mulig. Beslutninga ble tatt etter at han hadde fått som oppgave å oversette den forfalska sykejournalen til general Pjotr Grigorenko for to tyske journalister. Først fire år seinere ble flukten mulig. Novikov og professor Morosov, sjefen for Serbskij-instituttet, skulle representere Sovjet ved en internasjonal psykiaterkongress i Helsinki. På kongressens siste dag flyktet Novikov fra Finland. (Finland utleverer flyktninger fra Sovjet). Han er nå bosatt i Vest-Tyskland.

Det fins mange og detaljerte beretninger om misbruk av psykiatri i Sovjet. Disse er for det meste gitt av *ofrene* for misbruket. Dr. Jurij Novikovs beretning er viktig og enestående nettopp fordi den er gitt fra den andre kanten. Hans beretning bekrefter ofrenes på alle viktige punkter.

Hvem kan nå lenger tvile på at psykiatri *planmessig* misbrukes til å sperre politisk opposisjonelle inne på sinnsjukehus i Sovjet?

**Avhopperen
Dr. Jurij
Novikov
til Røde Fane:**

Slik misbruker Sovjet

R.F.: — Hvordan foregår tvangsinnlegging av politisk opposisjonelle på psykiatriske sjukehus i Sovjetunionen, Dr. Jurij Novikov?

J.N.: — Tvangsinnlegging foretas på grunnlag av en legeerklæring. Når det gjelder politisk opposisjonelle, er det av stor betydning for staten å isolere dem fullstendig fra omverdenen. Derfor er det ikke nok å tvangsinnlegge dem på vanlige sjukehus. De må legges på en av de psy-

kiatriske spesialklinikken. Det kan bare skje på grunnlag av en legeerklæring fra en rettspsykiater. I denne forbindelse er derfor «Institutt for Rettspsykiatri», der jeg sjøl var ansatt, svært viktig.

For å få en rettspsykiater til å skrive ut en legeerklæring om tvangsinnlegging av et friskt menneske, må KGB inn i bildet.

R.F.: — Ble du sjøl presset til å skrive slike legeerklæringer?

J.N.: Ja for såvidt. Men for å gi dere et innblikk i hvordan det hele foregår, kan jeg fortelle et eksempel fra min egen praksis.

I desember 1976 ble jeg sendt til byen Lesnoi i Kirov-området. Som avdelingsleder ved Serbskij-instituttet var det en av mine oppgaver å reise rundt og innsisere den rettspsykiatriske praksisen i forskjellige deler av landet.

Den første kvelden på hotellrommet i

psykiatrien!

OVER: Dr. Jurid Novikov, slik Røde Fane møtte ham under et besøk i Stockholm nylig.

TIL HØYRE: I hele perioden fra 1971 til 1977 arbeidet han ved Instituttet for Rettspsykiatri, det såkalte Serbskij-instituttet der han også var avdelingsleder.

Her er instituttets administrasjonsbygning i Kropotkingaten i Moskva.

Lesnoi, banket det på døra. En mann kom rett inn på rommet uten invitasjon. Den selvfølgelige minen og uniformen demonstrerte hans myndighet, han var en KGB-offiser. Han sa at de hadde problemer med en mann som var alvorlig sinnsjuk. Mannen var innlagt på den psykiatriske klinikken i byen. Han ba meg undersøke «pasienten» fordi han mente at vedkommende var for farlig til at de kunne beholde han, pga. av hans «paranoide reformideer».

Mannen viste seg å være fullstendig normal. Han var en 36 år gammel fagarbeider som hadde delt ut løpesedler som agiterte mot «den nye utbytterklassen i Sovjetunionen».

Han var en av de mange menneskene i Sovjet som rett og slett ikke kan begripe at vanlige folk ikke skal ha det godt når de bor i et «sosialistisk» land.

Dere må ikke oppfatte meg som sjåvinist når jeg sier at disse menneskene kjemper for noe ekte russisk, det menneskelige.

Det var i denne situasjonen en umulighet for meg å erklære ham som frisk. KGB forlanger samarbeid. Jeg forsøkte å unngå samvittighetskvaler ved å skyve ansvaret for den endelige beslutning over på andre. Jeg erklærte tilfellet for så alvorlig at pasienten straks måtte legges inn på Serbskij-instituttet til undersøkelse.

SPESEALKLINIKKENE HOLDES HEMMELIG

R.F.: — Hva er en psykiatrisk spesialklinik?

J.N.: — Spesialklinikene skal ta seg av de særlig alvorlige tilfellene av sinnslidelser. Det er mennesker som er direkte farlige for sine omgivelser og som virkelig er sinnsjuke. Men det er også politisk opposisjonelle. De utgjør 10 prosent av klientellet.

Spesialklinikene er ikke underlagt Helseministeriet sånn som andre sjukehus. De er direkte underlagt Innenriksministeriet som er ansvarlig for indre sikkerhet. En spesialklinik styres av et merkelig dobbelthierarki. Det ene hierarkiet består av medisinerne, det andre av sjukevoktere og oppsynsmenn. Legene er håndplukket av innenriksministeriet.

Spesialklinikene er omgitt av et slør av hemmelighetskremmeri. Ikke engang vi

SOVJET-PSYKIATRIEN

som var rettspsykiatere og de eneste som kunne beordre tvangsinnlegging dit, fikk anledning til å slippe inn der. Under en reise til Minsk i Hvite-Russland ble jeg imidlertid invitert av sjefslegen på spesialklinikken der. Dette besøket og samtaler med emigranter som har vært innlagt på spesialklinikk, har gitt meg endel informasjon om disse klinikkene.

Det finnes 14 spesialklinikker. Alle er gamle fengsler. Forholdene der er verre enn i fengsler og arbeidsleire.

Maten er elendig. Porsjonene er så små at det grenser til utsulting. De hygieniske forholdene er elendige. Pasientene er stua tett sammen. De har ikke en seng hver engang. De er aldri alene bortsett fra nøyaktig 3 minutter toalettbesøk til fastsatte tider to ganger om dagen. Bare der kan de røyke.

Mange av sjukevokterne er tidligere storforbrytere som i fengselstida viste seg samarbeidsvillige og spionerte på sine

medfanger for KGB. Pasientene er prisgitt disse vokternes luner. Det er ikke uvanlig at de utnytter pasientene seksuelt. Et friskt menneske som blir tvangsinnlagt på spesialklinikk, kommer ikke ut igjen som frisk. Gjennomsnittsoppholdet varer i 7 år.

Spesialklinikkene blir strengt bevoktet. Klinikken i Minsk var omgitt av en 4 m høy mur. Jeg ble kroppsvisitert av vakter før jeg slapp inn.

TVANGSINNLEGGELSE ER TORTUR

R.F.: — Er det riktig at Psykofarmalogiske midler (medisiner som påvirker den psykiske tilstanden) blir brukt som torturmiddel på politisk opposisjonelle?

J.N.: — Vestlige massemedia er svært opptatt av dette. Det forekommer nok,

— Det finnes 14 spesialklinikker. Alle er gamle fengsler. Forholdene der er verre enn i fengsler og arbeidsleire, forteller Novikov...

... og bildet fra denne klinikken i Orel skulle illustrere hva han mener. Bak disse gjerdene og gitrene forsvinner KGBs ofre.

SOVJET-PSYKIATRIEN

men er av helt underordna betydning i forhold til det faktum at friske mennesker blir stengt inne på ubestemt tid. Det er en «moderne» torturmetode like grusom som noen. Pasientene vet ikke hvor lenge de må være der. I dag brenner man ikke lenger mennesker på bålet, men man sperrer dem inne og stemples dem som «gale».

R.F.: — Men sprer ikke ryktene om at folk blir tvangsinnlagt seg ganske fort?

J.N.: — Spørsmålet røper forestillinger om Sovjetunionen som ikke stemmer med virkeligheten. Husk at i Sovjet blir ikke bare folk *ikke* informert, de blir også systematisk *feilinformert*. I lang tid visste jeg f.eks. ikke at det satt «uhelbredelige sjuke», dvs. politisk opposisjonelle på 4. avdeling på Serbskij-instituttet, der jeg sjøl var overlege for en annen avdeling.

Alt blir holdt strengt hemmelig. Da kan man tenke seg hvor vanskelig det er for almenheten å få sikker informasjon om dette. KGB er eksperter i å forhindre at noe som helst siver ut.

Myndighetene gjennomfører også regelmessige undersøkelser og meningsmålinger. Slik kan de til enhver tid være på høyden med befolkningens meninger, og på bakgrunn av det manipulere rykter.

Derfor er metoden med tvangsinnlegging på psykiatriske sjukehus lite kjent i Sovjet. Dette er sikkert ubegripelig for folk i Norge, men slik er det.

Det at befolkningen ikke vet om fenomenet, gjør det ekstra hardt for et friskt menneske å bli stemplet som gal. Folk sier: «N.N. har jo vært til mange psykiatriske undersøkelser, legene vet nok hva de gjør. Tenk at N.N. skulle havne der.» Den det gjelder står uten mulighet til å

forsvare seg. På denne måten slipper myndighetene å prøve sine avgjørelser overfor domstolen. Dermed slipper de alt oppstusset rundt en rettssak, og de trenger ikke å begrunne overgrepene juridisk. Erfaringene fra de siste årene tyder på at myndighetene heller velger å dømme *kjente* opposisjonelle til straffeleir enn å sperre dem inn på sinnsjukehus. I slike tilfeller er det mindre belastning med en rettssak enn å få satt søkelyset på misbruket av psykiatriske sjukehus.

Når det gjelder ukjente kvinner og menn uten posisjoner blir innleggelse på sjukehus benytta i økende grad. Slike mennesker er mer utsatt for myndighetenes vilkårlighet. Det er viktig å huske på at de kjente dissenterne bare utgjør en liten brøkdel av dem som sitter bak murene av politiske årsaker.

SOVJET-PSYKIATRIEN

MENINGSYTRINGER ER TILSTREKKELIG

R.F.: — Hva har de egentlig gjort, de som sperres inne på sinnsjukehus av politiske grunner?

J.N.: — Ofte har de ikke *gjort* noe som helst, de har bare ytret meninger. Men myndighetene er livredde for at sjølsten-dige og «avvikende» tanker skal føre til handling.

R.F.: — Hvordan begrunnes tvangsinnlegging av politisk opposisjonelle overfor helsepersonalet i Sovjet?

J.N.: — Dette er viktige spørsmål som det er nødvendig å skjønne for å få en forståelse av hvordan dette systemet kan fungere.

Myndighetene behøver ikke begrunne eller bortforklare hvert enkelt tilfelle. De ideologiske lederne har utviklet en egen filosofi, og en egen retning innafor «psykiatrien» som rettferdiggjør forfølgning og undertrykking av annerledes tenkende.

Denne filosofien har gjort det mulig for enkelte psykiatere å handle på ordre fra KGB og samtidig være overbevist om at de gjør det medisinsk riktig.

Professor Daniil R. Lunz var eksempel på en slik psykiater. Han sørget for at kjente opposisjonelle som Bukovskij, Grigorenko og andre ble innlagt på spesialklinikker for uhelbredelig sinnsjukdom. Ifølge Lunz kunne et schizofrent menneske virke fullstendig normalt på omverden, men allikevel være alvorlig sinnsjuk. «Paranoide reformideer» kalles denne «sjukdommen» og denne «diagnosen» er nok til å sperre inne folk som både er og virker fullstendig normale.

REFORMIDEER ER ABNORMT

R.F.: — Du må begrunne nærmere hvordan reformideer kan klassifiseres som en sykdom.

J.N.: — Den rådende filosofien til partiet og staten kommer dem til hjelp. Ifølge den nye grunnloven i Sovjet er staten «hele folkets stat». Motsetninger mellom folket og denne staten fins ikke, blir det påstått. De motsetningene som allikevel eksisterer, kan bare forklares på to måter: Enten er de politiske opposisjonelle betalte agenter for imperialismen, eller så er de sinnsjuke. Vi har jo allerede innført det

— Når det er snakk om politiske opposisjonelle, er det av stor betydning for staten å isolere dem fullstendig fra omverdenen, forteller Novikov.

Denne psykiatriske anstalten i Troikoje 60 km sør for Moskva er et eksempel på hva som venter dem. Jerngitter for vinduene hindrer flukt, og sjøl båndene til familiene utenfor brytes ned.

SOVJET-PSYKIATRIEN

beste samfunnssystemet, og det går ikke an å ønske seg noe bedre.

Tidligere ble forhold som alkoholisme o.l. betraktet som et produkt og overlevning av det gamle samfunnet fra tsartida. Men dette blir problematisk å forklare ettersom alkoholismen ikke avtar, men fortsetter å være et alvorlig sosialt og medisinsk problem. Nå, over 60 år etter oktoberrevolusjonen, må man derfor gå over til å forklare uønskede fenomener som alkoholisme, narkomani og psykiske forstyrrelser som *endogent oppståtte* sjukdommer (sjukdommer som oppstår utifra indre forhold i menneskene, altså det motsatte av sosialt betingede sjukdommer, red. anm.).

Sovjetisk psykiatri domineres fullstendig av en retning, Snjesnevskij-skolen. Snjesnevskij er sjef for «Psykiatrisk Institutt» ved «Akademiet for medisinske vitenskaper».

Man finner på nye faguttrykk og sjukdomsbilder som gjør det mulig å stemple disse friske menneskene som gale. Du

har f.eks. diagnosen «snikende schizofreni» som en schizofren tilstand som ingen andre enn sovjetiske rettspsykiatere kan påvise. Overfor omgivelsene og etter at slike «pasienter» eventuelt har emigrert til Vesten, «virker» disse fullstendig normale.

Det er uakseptabelt for lederne i Kreml hvis man prøver å finne sosialt betingede forklaringer på kriminalitet og mentale forstyrrelser. Dette går jo ikke sammen med deres egen beskrivelse av Sovjet-samfunnet som et «sosialistisk paradisi.» Da «Instituttet for konkrete sosiologiske undersøkelser» på midten av 60-tallet drev forskning for å forklare kriminalitet og mentale forstyrrelser, nettopp utifra sosiale forhold, ble Instituttet uoffisielt reorganisert og fikk nytt navn.

I et samfunn som Sovjet, der avviken- de meninger og handlinger ikke blir tolerert, så betyr det at alle personer som f.eks. på et følelsesmessig grunnlag viser en oppførsel som ikke stemmer overens med systemet, er psykisk abnorme. Når

unge menn på 18 år kommer til undersøkelse før de skal gjøre sin verneplikt, og det framgår at den eller den f.eks. er personlig kristen, så vil han automatisk bli sendt til rettsmedisinsk undersøkelse med diagnose: «Schizofreni — ?».

Alle som er kriminelle blir ved første gangs pågrepelse sendt til rettspsykiatrisk undersøkelse. Men man trenger ikke være kriminell for å havne på slike undersøkelser. F.eks. samler det seg hver dag et større antall mennesker utafor Sentralkomiteens kontor for å klage på forskjellige ting. Det kommer folk fra hele landet for å legge fram sin misnøye over forskjellige misforhold. Det som skjer med mange av disse er at de automatisk blir sendt over til Serbskij-instituttet for «mentalundersøkelse»: Hver dag mottar instituttet gjennomsnittlig 20 personer til undersøkelse på et slikt grunnlag.

Slik er psykiatrien blitt et redskap til å kontrollere hele befolkninga med.

PRESS FRA UTLANDET VIKTIG

R.F.: — Kan vi i Norge gjøre noe for at myndighetene i Sovjet skal slutte å sperre politisk opposisjonelle inne på psykiatriske sjukehus?

J.N.: — Ja, absolutt. Myndighetene i Sovjet er svært ømfendtlige overfor kritikk av det psykiatriske misbruket. Protester fra norske psykiatere vil fungere som et effektivt press.

En stor opinion i hele befolkninga vil virke som et tilsvarende press. Alt arbeid som avslører dette systemet skremmer herskerne i Sovjet.

SOVJET-PSYKIATRIEN

TILFELLET GRIGORENKO

Klokka 8 om morran den 25. juni 1974, fikk tidligere general Piotr Grigorenko helt uventet beskjed om at han kunne dra hjem — etter å ha vært innesperra sia 1970 som sinnssjuk.

Tidspunktet for Grigorenkos løslatelse var ikke tilfeldig. Det var dagen før president Nixons besøk i Moskva, og samtidig med en større kampanje ledet av bl.a. Andrei Sakharov for å få løslatt politiske fanger i Sovjet. Sammen med tilstrømninga av utenlandske journalister skapte det en politisk situasjon der partiledelsen i Sovjet blei pressa til å løslate enkelte av de mest kjente politiske opposisjonelle fra fengsler og «sjukehus».

Men den Grigorenko som slapp ut av hospitalet i 1974 var mentalt like frisk som i 1969, like skarp, åpen og dristig i kritikken av Sovjetregimet. Sann sett hadde «behandlinga», sett med sovjetiske myndigheters øyne, utvilsomt vært mislykket. Men de hadde likevel oppnådd en del, for Grigorenko var langt på vei fysisk knekt. 4 års «psykiatrisk behandling» hadde gjort Grigorenko virkelig fysisk sjuk, og særlig hjertet hans var hardt rammet.

Til tross for dette fortsatte Gri-

gorenko å være et alvorlig problem for Sovjetledelsen, og ut fra ei vurdering at han gjorde mer ugang i landet enn utafor, så fr tok de ham det sovjetiske statsborgerskapet i 1978, mens han var under medisinsk behandling i USA.

I sin tvungne emigrasjon har Grigorenko, som erklærer seg åpent som marxist og leninist, reist i land etter land for å tale om Sovjets fascisme og imperialismen. I 1978 var han invitert til å tale ved 21. augustkomiteens store demonstrasjon i Oslo i anledning 10 års-dagen for den sovjetiske okkupasjonen av Tsjekkoslovakia. Sjukdom hindra Grigorenko i å dra personlig fra USA til Norge. Men de flere tusen fram møtte fikk likevel anledning til å høre en representant for Grigorenko framføre hans personlige hilsen og tale for dagen.

I denne talen pekte Grigorenko bl.a. på en del faktiske forhold om den fascistiske undertrykkinga i Sovjet, en tale som etter sitt innhold burde kvalifisere til «psykiatrisk behandling» på en sovjetisk klinikk for resten av hans levetid. Var det en sinnssjuk manns villfarelser vi sto og hørte på dene augustkvelden i fjor?

Grigorenko mens han satt innesperret, hans kritikk av den nye herskerklassen bygget på en leninistisk analyse. Det kvalifiserer garantert til betegnelsen sinnsjuk i dagens Sovjet.

Under: En gang var han en høyt dekorert general ...

SOVJET-PSYKIATRIEN

Når personer som Grigorenko har vært i kontakt med både før og etter tvangsemigrasjonen protesterer og sier at han virker fullstendig normal og åndsfrisk, så svarer ledende sovjetiske psykiatere at denne tilsynelatende normaliteten jo nettopp er karakteristisk for den type schizofreni eller patologisk personlighetsutvikling det her er snakk om. Når Grigorenko virker normal, så er det nettopp beviset på det motsatte!

Altså, hva er det som kvalifiserer Grigorenko til en tilstand av schizofreni? Hva har han gjort? Hva har han sagt? Hva har han tenkt? (For spørsmålet om hva som blir godtatt eller ikke godtatt i Sovjet begynner allerede ved den rene tanke). La oss kort se på bakgrunnen for Grigorenkos skjebne, for sjøl om han hører til de mest framstående politiske opposisjonelle i Sovjet, så er tilfel-

let han svært typisk.

Pjotr Grigorenko er født i 1906. Han har teknisk og militær utdanning. Under krigen kjempa han ved fronten og blei dekorert flere ganger for dyktighet og tapperhet. Etter krigen hadde han en lysende militær-akademisk løpebane, og i 1959 blei han utnevnt til general.

I 1961 kritiserte han på en partikongress Khrusjtsjovs administrasjon. Han viste til de høye lønnene og de mange privilegiene som høytstående folk tok seg. Han advarte mot persondyrkinga av Khrusjtsjov. I 1963 danna han opposisjonsgruppa «Kampforbundet for gjenreising av leninismen», som særlig satte seg som mål å kjempe for ei gjennomføring av leninistiske prinsipper i statsledelsen.

I februar 1964 slo KGB til, og Grigorenko blei arrestert for anti-

sovjetisk agitasjon. Nå er det ifølge sovjetisk lovverk og den sovjetiske forfatninga slett ikke ulovlig å kjempe for at leninistiske normer skal gjelde i stat og parti. Tvert imot garanterer forfatninga den enkeltes rett til å kritisere brudd på disse normene. For å unngå en offentlig rettssak og oppstusset omkring den, bestemte KGB seg for en annen løsning: Etter noen uker blei Grigorenko overført til «psykiatrisk undersøkelse».

Resultatet av denne undersøkelsen blei følgende diagnose:

«Hans psykiske tilstand er kjennetegnet av reformatoriske ideer, innretta på forandringer i statsapparatet, samt ei overvurdering av seg sjøl som grenser til messianisme. Han er følelsmessig engasjert i sine opplevelser, og fullstendig overbevist om at han har handla på en korrekt måte. Dessuten kan en observere tegn på en patologisk tolkning av virkeligheten omkring, en sjukelig mistenksomhet og en tydelig tilbøyelighet til å lett komme i affekt ... Grigorenko lider av en psykisk sjukdom i form av en paranoid personlighetsutvikling kombinert med tegn på en begynnende forkalkning i hjernen. Han bør bli tatt inn på et psykiatrisk spesialsjukehus.» (Sittert fra Blomberg: «Rysk psykiatri», Svensk Oktober 1978, s. 14)

Resultatet var at Grigorenko blei tvangsinnlagt på Serbskij-instituttet i Moskva hvor han blei holdt i 14 måneder. Samtidig blei han, uten sjøl å bli informert og helt regelstridig, degradert til menig soldat og fratatt pensjonen.

Etter at han slapp ut i 1965, fortsatte Grigorenko som aktiv politisk opposisjonell. Han gikk offentlig ut mot Ginsburg-Galanskow-prosessen. I 1969 delte han ut løpesedler med krav om at Sovjet skulle trekke seg ut av Tsjekkoslovakia. Og særlig aktivt engasjerte han seg i forsvaret av Krim-tatarene, et folkeslag som var blitt deportert til Sentral-Asia etter 2. verdenskrig.

Det var på et slikt møte til støtte

SOVJET-PSYKIATRIEN

for Krim-tatarene som blei holdt i Taschkent i mai 1969, at han på nytt blei arrestert av KGB. Og i august samme året blei han på nytt framstilt til psykiatrisk undersøkelse. Da skjedde det merkelige at den psykiatriske kommisjonen som undersøkte ham i Taschkent åpenbart ikke sto under direkte kontroll av KGB, for Grigorenko blei etter en inngående undersøkelse erklært helt frisk.

For KGB var dette sjølsagt uakseptabelt, så Grigorenko blei fløyet til Moskva og «undersøkt» på nytt ved Serbskij-instituttet. Denne gang blei «undersøkelsen» foretatt av psykiatere som bar KGB-uniformer under legekitlen, og bare mottok ordre fra KGB sjøl. Og disse personene, som sitter i toppen i sovjetisk psykiatri og representerer sovjetisk psykiatri i utlandet, erklærer med åpne øyne folk for sinnsjuke, ikke ut fra medisinske, men ut fra reint politiske kriterier. Eller som KGB-major og sjefpsykiater dr. Lunz innprenta overfor en gjenstridig pasient: «Hvem som er schizofren eller ikke bestemmer jeg, og om jeg sier at dette askebegeret er schizofrent så er det schizofrent!»

Den kommisjonen som undersøkte Grigorenko, og som bl.a. besto av denne Lunz, kom sjølsagt fram til en annen konklusjon enn Taschkent-kommisjonen. Grigorenkos «reformistiske ideer» var klart symptom på «patologisk utvikling av personligheten», og resultatet var at Grigorenko blei sperra inne på hospital i de neste 4½ åra. («Hospital» er forøvrig et lite dekkende ord, for hospitaler er til for å gjøre folk friske, mens hensikten med innesperringa av Grigorenko var å knekke ham som menneske og bryte ned personligheten hans.) At de til tross for den systematiske torturen som «pasientene» utsettes for på disse «hospitalene» ikke makta å ødelegge Grigorenko, sier faktisk mer om Grigorenkos motstandskraft enn om svakheter ved «behandlingen».

FIRE SPØRSMÅL

Norsk psykiatrisk forening har alltid inntatt en aktiv holdning mot misbruk av faget, herunder også spørsmålet om misbruk på politisk grunnlag. Dette gjelder også konkrete saker i USSR. Vi har imidlertid veket tilbake for en generell fordømmelse av ett spesielt land, av frykt for konsekvensene. I den politisk ladete atmosfære som preger det internasjonale klima vil en slik fordømmelse sikkert bli brukt og misbrukt — i den rent politiske kamp. Som faglig forening ønsker vi ikke å ta del i denne.

Vi frykter også for at en generell fordømmelse vil medføre brudd på de kommunikasjonskanalene som nå tross alt finnes, med tap av de faglige påvirkningsmuligheter vi i dag har.

På denne bakgrunn kan jeg gi følgende svar på de spørsmålene som blir stilt meg i brev av 18. 7. 79:

1) Er det riktig at den norske delegaten stemte mot forslag til resolusjon om å fordømme misbruket av psykiatri i Sovjet ved verdenskongressen i Honolulu i 1977?

1) Den norske delegaten ved World Psychiatric Association's kongress i Honolulu i 1977 stemte for opprettelsen av «komite for gransking av klager om misbruk av psykiatrien for politiske formål». Denne komiteen ble også vedtatt opprettet, mot USSR's forbitrete og senere stadig fastholdte protest. Vår forening har senere arbeidet aktivt for å få komiteen etablert, og den norske psykiater L. Eitinger er blitt oppnevnt som medlem etter vårt forslag. World Psychiatric Association har dermed skaffet seg et redskap for aktiv innsats på dette feltet.

2) Hva var begrunnelsen for denne stemmegivningen?

2) Den norske delegaten stemte mot forslaget til en resolusjon som spesielt fordømte USSR, av grunner som anført ovenfor.

SOVJET-PSYKIATRIEN

TIL NORSK PSYKIATRISK FORENING

3) Har dette spørsmålet seinere vært reist i psykiatriforeningen, og hvis dette er tilfellet, hva er blitt gjort med det?

3) Spørsmålet om vår forenings holdning i slike saker er under kontinuerlig drøfting. Det er rett å si at meningene er delt. Jeg tror imidlertid at en klar majoritet støtter den linje foreningen har valgt og som kom til uttrykk ved vår delegats stemmegivning i Honolulu.

Vi har derfor også etter Honolulu-kongressen fortsatt på samme linje å vurdere konkrete påstander om misbruk av psykiatrien, samt saker der personer som engasjerer seg i dette blir trukket for retten eller trakassert. Hvis det fremlagte materiale er godt nok, handler vi. Ut fra en slik vurdering har vi i 1978/79 intervenert i 2 saker:

a) Vi skrev til myndigheter og psykiaterforeningen i USSR om Alexandr Podrabinek og ga uttrykk for uro over saken mot ham. Brevene ble fremsendt via flere kanaler. Vi har ikke mottatt noe svar.

b) Vi skrev til psykiateren Alexandr Voloshanovich, som viste det enestående mot å forhåndsvurdere en rekke mennesker som sto i fare for innleggelse og deretter utstede en psykiatrisk helseattest for dem, og inviterte ham som foredragsholder til et møte i foreningen. Vi fikk også Universitetet i Oslo til

å gjøre det samme overfor en annen psykiater i samme situasjon, dr. V.I. Vasilien. Vi håpet at myndighetene herigjennom skulle få vite at dette var faglig aktete personer, hvilket vi antok ville dempe en eventuell arrestasjonslyst. Vi fikk telegrafisk svar fra Voloshanovich med takk for invitasjonen og beklagelse av at han ikke kunne komme «because of red tape».

4) Da Røde Fane møtte dr. Novikov i Stockholm sa han seg villig til å komme til Norge og fortelle om sine erfaringer fra Sovjetpsykiatrien. Men han ønsket at det kunne skje innenfor en «faglig ramme».

Ville psykiatriforeningen være villig til å stille opp ved et slikt møte med dr. Novikov, dersom han kommer hit?

4) Hvis dr. Novikov kommer til Norge for å fortelle om sine erfaringer fra psykiatrien i USSR, vil foreningen gjerne treffe ham. Vi vil også gjerne være representert ved et offentlig møte, på samme måte som vi var det ved Vladimir Bukovskis besøk høsten 1977.

5) Tillat meg ett ekstra synspunkt, utenom de stilte spørsmål, som en ekstra begrunnelse for å vise måteholdenhet med vår fordømmelse av andre. Vi lever i en mangelfull verden, der psykiatrien ofte fungerer på et faglig ytterst utilstrekkelig nivå. Psykiatrien blir fremdeles brukt som et ledd i det strukturelle samfunnskontrollapparat, og denne i og for seg legitime rolle kan lett bli overspilt og da fungere som undertrykkelse. Slike former for misbruk behøver ikke ha åpne politiske overtoner, slik som i USSR, men kan likevel ha politiske konsekvenser av vel så stort omfang. Det er riktig å gjøre oppmerksom på at USSR generelt klarer seg med få psykiatriske sykehusplasser, f.eks. langt færre enn Norge, relativt sett. — Jeg ønsker å nevne dette for om mulig å skape en viss balanse i bildet.

Med vennlig hilsen
Ole Herman Robak
formann, Norsk psykiatrisk forening

- Ja eller nei til NATO? Hvordan møte truselen fra Sovjet? Hvordan skal en revolusjonær militærpolitikk se ut? Materiale Røde Fane før har lansert er blitt utgangspunkt for en heftig debatt på venstresida. Titalls innlegg på Klassekampens debattsider de siste månedene vitner om det.
- Mer fakta i NATO-debatten, har flere krevd. Her tar Røde Fane imot utfordringa.
- Vi viser hva NATO er, hvilke planer Norge og NATO har i tilfelle krig og hva som skjuler seg bak NATOs fasade

DETTE ER NATO

HVA ER NATO (NORTH ATLANTIC TREATY ORGANISATION), ELLER

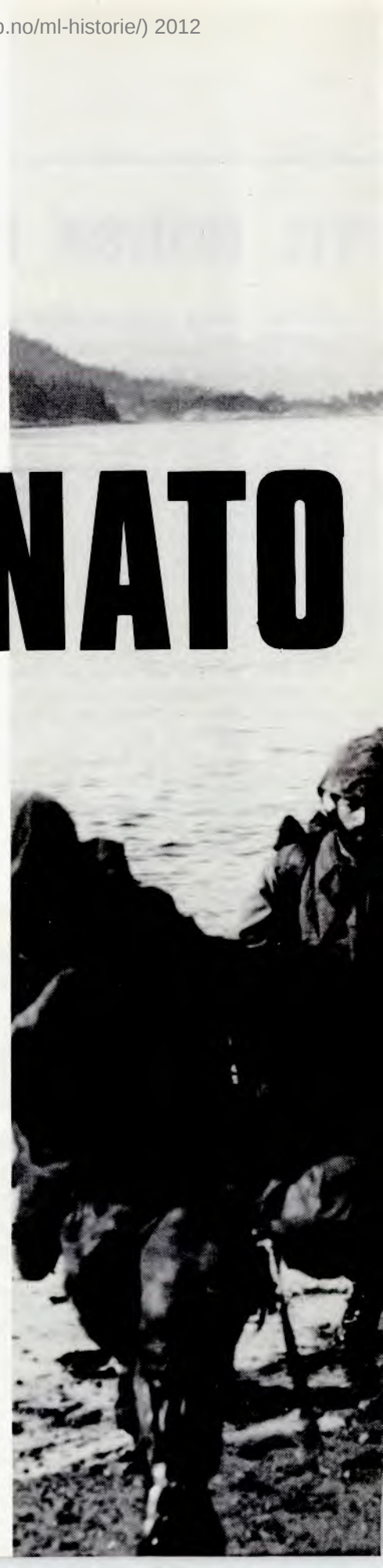
Atlanterhavspakten som den blir kalt på norsk, er en militær og politisk organisasjon med 15 medlemsland; USA, Canada, Island, Norge, Danmark, Vest-Tyskland, Nederland, Belgia, Luxemburg, England, Frankrike, Portugal, Italia, Hellas og Tyrkia. Frankrike trakk seg i 1966 ut av det integrerte militære samarbeidet i NATO og deltar ikke i forsvarsplanleggingskomiteen. Det eksisterer imidlertid militære avtaler mellom de franske styrkene stasjonert i Vest-Tyskland og NATO-kommandoen i området. Island har også en noe spesiell stilling i NATO, da landet ikke har egne militære styrker.

Den ledende parten i NATO er og har alltid vært USA. Dette har både økonomiske og militære årsaker. Det var USA som etter den 2. verdenskrigen bygde opp NATO-landas forsvar gjennom Marshall-hjelpen. Fortsatt er landene i Vest-Europa på mange måter avhengig av at USA sprøyter inn millioner av dollars, f.eks. i form av stasjonering av styrker i Vest-Tyskland. Det er også USA i dag som er den strategiske garantien for forsvaret av Europa, gjennom troppeforsterkninger over Atlanterhavet og gjennom at det bare er den amerikanske pre-

sidenten som kan gi tillatelse til bruk av taktiske og strategiske atomvåpen (unntatt de relativt få våpen som Frankrike og England disponerer).

EURO-gruppa i NATO er en såkalt uformell gruppering som består av de fleste NATO-landa i Europa, også Norge. Mandatet eller formålet slik det blir beskrevet i «NATO-håndboka» er å samordne den europeiske forsvarsinnsatsen og å koordinere de europeiske synspunktene i viktige politiske og strategiske spørsmål. Et viktig resultat av EURO-gruppas arbeid er oppbygginga av en selvstendig og stor europeisk våpenindustri, noe som har ført til at andelen av amerikansk utstyr i Europa har sunket kraftig i forhold til -50 og -60 åra. En rekke konkrete samarbeidsprosjekter er gjennomført, f.eks. utviklinga av jagerflyet «Tornado» og felthaubitzen «FH-70». USA har på bakgrunn av den økonomiske krisa landet er oppe i, stadig krevd at NATO-landene i Europa skal bære en større del av de felles forsvarsutgiftene. Dette har også skjedd, men NATO-håndboka presiserer at en viktig målsetting for EURO-gruppa er «å oppmuntre til og støtte den fortsatte og livsviktige tilstedeværelse i Europa av amerikanske og kanadisketærstyrker».

NATO er først og fremst en militær organisasjon og den er først og fremst retta

Dette er Norges NATO-planer I et nøtteskall – utenlandske styrker stormer i land for å tre støtte- de til om landet blir angrepet. Alt satses på bistand utenfra. Her er det US-marines som øver på norske- kysten.

Men er det noen grunn til å tro at denne «hjelpa» kan redde Norge? (Foto: Forsvaret)

mot Warszawapakten og Sovjet. Det mili-
tære samarbeidet i krig er fastsatt i
NATO-traktatens artikkel 5 som blir be-
tegna som den viktigste artikkelen. I
fredstid blir det militære samarbeidet for-
beredt ved at det er oppretta overnasjo-
nale NATO-kommandoer, ved at det fin-
nes stående styrker under NATO-
kommando og ved at det eksisterer koor-
dinerte forsvarsplaner for medlemslanda.
Det militære samarbeidet forutsetter selv-
følgelig at medlemslanda har en ensarta
forsvarspolitik og at det heller ikke uten-
rikspolitisk er store meningsforskjeller.

Det ikke-militære samarbeidet dreier
seg om saker som samferdsel, energi-
spørsmål og forurensningsproblemer.

NATOs ORGANISASJON

NATOs øverste organ er Det nord-
atlantiske råd. To ganger i året kommer
rådet sammen på ministerplan (forsvars/-
utenriksminister) og kalles da populært
for «Ministerrådet». De ukentlige møtene
foregår på ambassadørnivå. Rådet består
av en representant fra hvert av medlems-
landene. Rådet diskuterer og fatter ved-
tak i politiske, militære og økonomiske
saker som er av felles interesse.

Forsvarsplanleggingskomiteen eller
DPC (Defence Planning Committee) er
sammensatt på samme måte som Det
nord-atlantiske råd og møtes på de sam-
me nivåer. Forsvarsplanleggingskomite-
en har som navnet tilsier i oppgave å fast-
legge og vedta NATOs forsvarsplaner.
Frankrike er ikke medlem av denne komi-
teen.

Under seg har Rådet og Forsvarsplan-
leggingskomiteen en hel rekke komiteer
som behandler og avgir innstillinger i for-
skjellige saker. Komiteene er sammensatt
av representanter fra er forskjellige regje-
ringene. Disse representantene har til
oppgave å fremme vedkommende *regje-
rings* syn i de aktuelle sakene.

NATOs generalsekretær er formann i
Det nord-atlantiske råd og i Forsvarsplan-
leggingskomiteen hvor han leder det
praktiske arbeidet og påser at vedtak blir
satt ut i livet. Under seg har generalsekre-
tæren en internasjonal stab som er delt
opp i flere avdelinger. De viktigste er av-
delingen for vitenskapelige saker og av-
delingen for politiske saker. Avdelingene
har stort sett utredningsmessige, rådgi-
vende og kontaktformidlende funksjoner.

FAKTA OM NATO

MILITÆRKOMITEEN

Militærkomiteen er NATOs øverste militære organ. Militærkomiteen består av representanter fra alle medlemsland unntatt Frankrike og Island. Minst to ganger om året møter den på forsvarssjef-plan. Mellom disse møtene blir forsvarssjefene representert av stedfortredere, som regel med generals eller admirals grad. Militærkomiteen holder kontakt med den franske overkommandoen gjennom en observatørgruppe. Den viktigste oppgavene er å gi råd til Det nord-atlantiske råd og forsvarsplanleggingskomiteen i militære spørsmål, å utarbeide instruksjoner for, og å lede de ulike underordna kommandoene. Under seg har Militærkomiteen en internasjonal militær stab som skal sikre at alle avgjørelser blir satt ut i livet. Staben er delt opp i ulike avdelinger etter militære fagområder.

NATO-området er delt inn i tre hovedkommandoer:

- Europakommandoen (Allied Command Europe — ACE) med hovedkvarter i nærheten av Mons i Belgia og med en amerikansk general som øverstkommanderende. Kommandoen omfatter alle NATOs landomsråder i Europa unntatt Island, England og Portugal. De to sistnevnte landene ligger ikke innenfor noen NATO-kommando.

- Atlanterhavskommandoen (Allied Command Atlantic — ACLANT) med hovedkvarter i Norfolk, Virginia USA og med en amerikansk admiral som øverstkommanderende. Kommandoen omfatter i grove trekk hele Atlanterhavet mellom Nord-Amerika og Europa med øyer, bl.a. Island og Grønland.

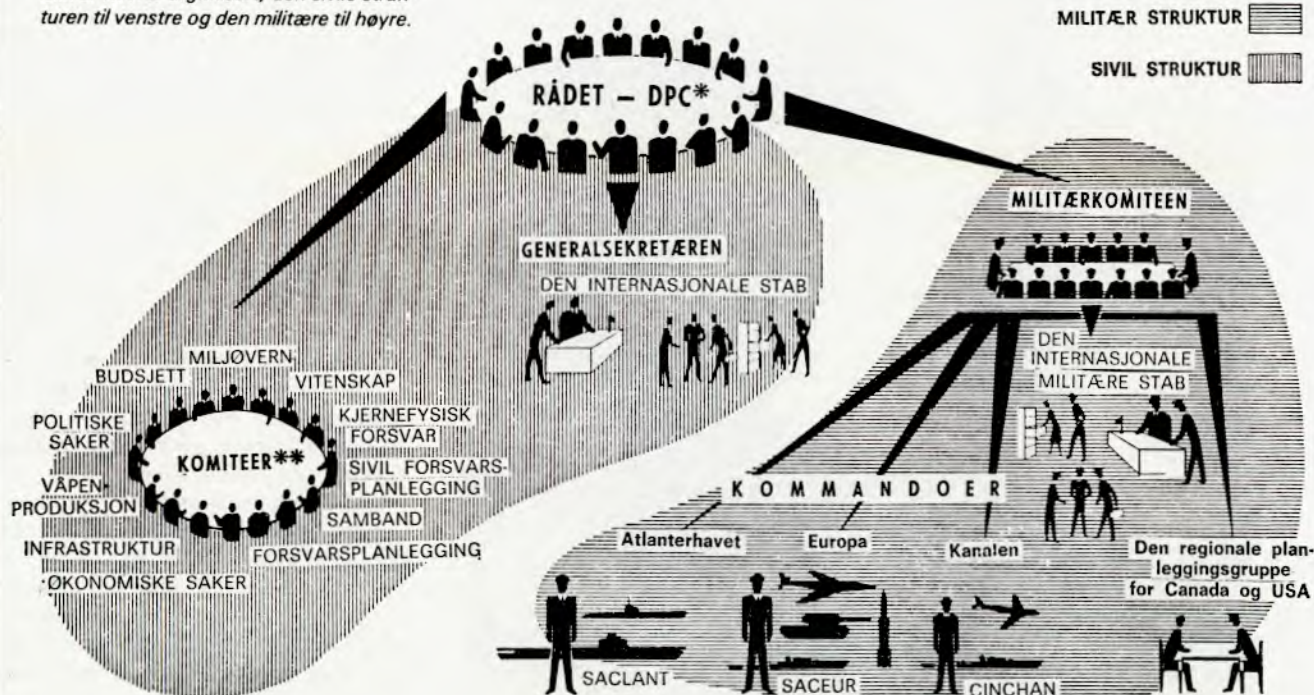
- Kanalkommandoen (Allied Command Channel — ACCHAN) med hovedkvarter i Northwood, England og med en engelsk admiral som øverstkommanderende. Kommandoen dekker den engelske kanalen og den sørlige delen av Nordsjøen.

Den regionale planleggingsgruppe for USA og Canada utarbeider forsvarsplaner for det nord-amerikanske kontinentet og legger disse fram for militærkomiteen.

De forannevnte NATO-kommandoene er i sin tur delt opp i en hel rekke forskjellige underkommandoer. Å komme inn på hvert enkelt av disse underledda vil føre for langt her. Seinere i artikkelen skal vi imidlertid studere en av de underordna kommandoene til Europakommandoen, Nordkommandoen, som bl.a. innbefatter Norge.

NATOs militære sjef utarbeider i fredstid forsvarsplaner for de aktuelle områdene i samarbeid med de nasjonale militære myndighetene. I disse planene inngår også avtaler om hvilke styrker som kan disponeres av NATO alt i fredstid, hvilke styrker som ved krigsutbrudd automatisk vil komme under NATO-kommando og hvilke styrker som etter vedtak i de forskjellige regjeringene vil bli stilt til NATOs disposisjon.

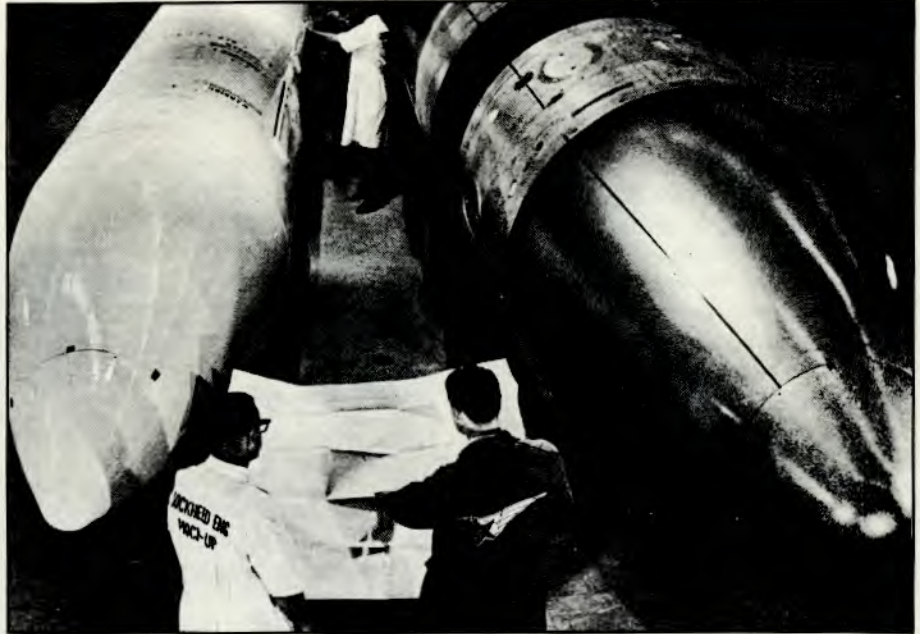
Slik er NATO organisert, den sivile strukturen til venstre og den militære til høyre.

FAKTA OM NATO

Det er få stående styrker under NATO-kommando i fred. En av dem er NATOs «brannkorps», Allied Mobile Forces (AMF), som sorterer under Europakommandoen. I tillegg kommer mindre flernasjonale flåtestyrker i Atlanterhavet, den engelske kanalen og Middelhavet. Formålet med disse styrkene er først og fremst å vise solidariteten innen NATO ved stadige øvelser.

NATOs luftforsvarssystem som strekker seg fra Nord-Norge til Tyrkia, har helt siden opprettelsen vært en fullt integrert del av NATO allerede i fredstid. Den viktigste delen av dette systemet er NADGE-kjeden (NATO Air Defence Ground Environment). Dette er radarstasjoner som gjennom forbindelse innbyrdes og til høyere staber stadig holder oppsyn med flytrafikken over de østlige delene av NATOs områder. I luftforsvarssystemet inngår også avskjæringsjagere som kan disponeres på kort varsel.

De amerikanske atom-rakettene Poseidon (til høyre) og Polaris, begge beregna på utskytning fra ubåter i tilfelle atomkrig. Vil dagens NATO-strategi føre til at de blir brukt ved en ny krig?

NATOs strategi — systematisk opptrapping til atomkrig ...

Siden 1967 har den såkalte «Flexible Response»-strategien vært NATOs fasit for å avskrekke Sovjet fra et angrep mot Europa. Da denne strategien blei adoptert, var det på grunnlag av erkjennelsen om at Sovjet var i ferd med å ta igjen forspranget til USA når det gjaldt strategiske atomvåpen. Den tidligere strategien «Massive Retaliation» — Massiv Gjengjeldelse — forutsatte at ethvert angrep fra Sovjet skulle møtes med et motangrep med strategiske atomvåpen. — Men ettersom Sovjet utvikla sine egne atomvåpen kvalitativt og kvantitativt, gikk det opp for strategene i Pentagon at Sovjet nå hadde kapasiteter til å «overleve» et amerikansk motangrep og etterpå svare med samme mynt. Dersom «Massive Retaliation»-strategien blei satt ut i livet, kunne det derfor føre til at store deler av det amerikanske kontinentet blei lagt i ruiner på grunn av en mindre sovjetisk aksjon i Europa.

«Flexible Response»-strategien forut-

setter at ethvert angrep fra Sovjet skal kunne møtes på det nivået angrepet foregår på. De tre nivåene det er snakk om er:

- Bruk av konvensjonelle styrker
- Bruk av taktiske atomvåpen som støtte for de konvensjonelle styrkene.
- Truselen om bruk av — og bruken av strategiske atomvåpen.

Forutsetningen for å holde seg på det første nivået er da selvfølgelig at det finnes sterke nok konvensjonelle NATO-styrker til å stå imot et sovjetisk konvensjonelt angrep. Dette er ikke tilfellet i dagens situasjon, verken i Sentral-Europa eller på noen av flankene. Dagens NATO-strategi er derfor en strategi for planmessig opptrapping mot en atomkrig.

Flere borgerlige strateger, både i USA og Europa hevder nå at tida har løpt fra «Flexible Response»-strategien. Styrkeforholdet mellom supermaktene når det gjelder strategiske atomvåpen har forskjøvet seg til Sovjets fordel i så stor grad at Sovjet i dag eller i løpet av de tidlige

NATO-flagget går til topps under en øvelse i Norge. Bør det heises eller fires?

FAKTA OM NATO

80-åra står i samme stilling strategisk sett som USA gjorde det etter 2. verdenskrigen. Sovjetiske våpen er nå utvikla så langt at Sovjet ved å slå til først med et strategisk atomangrep mot det amerikanske kontinentet, kan ødelegge størsteparten av USAs strategiske atomstyrke og dermed eliminere mulighetene for et effektivt gjengjeldelsesangrep. De gjengjeldelsesstyrkene som fortsatt var intakte etter et sovjetisk angrep, ville føre til ødeleggelser i Sovjet som lå under grensen for det «akseptable» tapet av produksjonskapasitet og menneskeliv. Kritiske røster hevder at konsekvensen av dette strategiske forholdet må være at NATO for enhver pris må unngå bruk av atomvåpen, også taktiske, da dette kan føre til at Sovjet bestemmer seg for å slå til først. — Eller mer konkret: Den amerikanske presidenten må ikke gi tillatelse til bruk av taktiske atomvåpen i Europa, da dette kan føre til et ødeleggende angrep mot USA. «Det vil ikke være verdt prisen.» Løsningen på de europeiske forsvarsproblemene ligger — ifølge de samme kritikerne — i å styrke de europeiske NATO-landas konvensjonelle forsvar ved større stående styrker, nedskjæring av mobiliseringstida for reservestyrker og ved utvikling og masseproduksjon av panservern-våpen og luftvernsskyts.

«FLEXIBLE RESPONSE» I EUROPA

Det er allment akseptert at NATOs konvensjonelle styrker i Europa, som også innbefatter ca. 200 000 amerikanere, ikke vil kunne stå imot et sovjetisk overraskelsesangrep. Derfor forutsetter NATO-planene overføring av store amerikanske styrker over Atlanterhavet til Sentral-Europa i en krigssituasjon. Det er under utarbeiding planer for transport av hele 1,5 mill. amerikanske soldater. De nåværende planene forutsetter en transport av ca. 20 000 mann på 10 dager, innen 1983 er det meninga å komme opp i 200 000 soldater i løpet av det samme tidsrommet. For å løse det store transportbehovet som oppstår ved en slik overflytning, vil det bli rekvirert hundrevis av handelsfartøyer og fly tilhørende sivile flyselskaper.

Trinn 2 i Flexible Response-strategien forutsetter bruk av taktiske atomvåpen dersom angrepet ikke blir slått tilbake av de konvensjonelle styrkene. For at disse

Amerikanske styrker landsettes i Bremerhaven under en øvelse i Tyskland. I tilfelle krig planlegger NATO å sette i gang et gigantisk apparat for å overføre styrker fra USA til Europa ...

... og i tilfelle krig vil NATOs Nordkommando overta ledelsen på våre breddegrader, med general Sir Anthony Fancar-Hockley som nylig overtok ved hovedkvarteret på Kolsås utafor Oslo i spissen.

våpna skal kunne brukes, kreves det en avgjørelse fra den amerikanske presidenten. Å ta en slik avgjørelse vil ikke kunne gjøres på stort under 48 timer. Den belgiske generalen Claus forutsatte i sin doktoravhandling i 1976 at sovjetiske styrker ville ha krysset Rhinen 48 timer etter et angrep. 48 timer eller ikke — i alle fall er det sannsynlig at den sovjetiske hæren innen en avgjørelse fra den amerikanske presidenten forelå, ville stå temmelig langt inne på NATO-territorium. Å bruke taktiske atomvåpen i en slik situasjon, ville sannsynligvis skade allierte styrker i like stor grad som fiendens. I tillegg kommer de store tapene som egen sivilbefolkning

ville lide og den politiske belastningen dette innebærer.

Fra ulike hold, særlig amerikansk, blir det i stadig større grad hevda at det ikke finnes noen «lettvin» løsning av Europas forsvarsplaner, ingen «geniale» nye strategiske trylleformularer. Det blir i stedet pekt på at eneste veien å gå, er at NATO-medlemmene øker de konvensjonelle styrkene sine og setter dem i en høyere kampberedskap.

NATOs NORDKOMMANDO

NATOs Nordkommando sorterer under Europakommandoen. Den omfatter land,

FAKTA OM NATO

luft og nære havområder tilhørende Norge, Danmark og det nordlige Vest-Tyskland (nord for Elben). Nordkommandoen har hovedkvarter ved Kolsås utenfor Oslo og sjefen har alltid vært en engelsk general.

Nordkommandoen deltar i utforminga av forsvarsplanene for NATOs nordflanke i samarbeid med de berørte nasjonale forsvarsmyndigheter og leder NATO-øvelser i området. Nordkommandoen har ingen stående styrker til disposisjon i fredstid når en ser bort fra anlegg og enheter som inngår i NATOs felles luftforsvarssystem.

I en krigssituasjon vil Nordkommandoen få underlagt seg størstedelen av både det norske og danske forsvaret, en vest-tysk divisjon, den vest-tyske baltiske flåten og ca. 100 kampfly. Hvilke styrker det konkret dreier seg om for Norges og Danmarks vedkommende er hemmelig, men det er allment antatt at regjeringene vil sitte igjen med ganske få mann under egen kommando. Forsynings- og utdannelsesfunksjoner er likevel et nasjonalt ansvar. Landenes handelsflåter og sivile flykapasitet vil også bli stilt til NATOs disposisjon.

Sjefen for Nordkommandoen utøver myndigheten sin gjennom offiserer som i fred innehar nøkkelposisjoner i hvert enkelt lands forsvar. I Norge vil kommandolinjene i krig gå fra Nordkommandoen til Forsvarskommando Nord-Norge (FKN) og Forsvarskommando Sør-Norge (FKS) og videre utover i det som i fredstid er det nasjonale kommandoapparatet. Nordkommandoen vil altså tre i stedet for Forsvarets Overkommando som bare vil sitte igjen med minimale styrker og ansvaret for forsyning og utdanning.

Øverstkommanderende i Nord-Norge og øverstkommanderende i Sør-Norge kan i krig som NATOs øverste militære sjefer i områdene, også få underlagt seg eventuelle allierte forsterkninger. De to norske landsdelsskommandoene er såkalte felleskommandoer, dvs. at øverstkommanderende i begge landsdelene har underlagt seg både hær, fly og marinestyrker som blir leda fra en felles kommando for å oppnå best mulig samordning. Nordkommandoen kan imidlertid gripe inn i dette forholdet og f.eks. ta en direkte koordinerende ledelse over alle operative flyskvadroner i Norge, Danmark og nordlige delen av Vest-Tyskland.

Norges NATO-planer — alt avhengig av hjelp utenfra

At Norge er avhengig av hjelp utenfra i en krigssituasjon, er den strategiske forutsetningen som preger all norsk forsvarsplanlegging. Den ikke bare preger planene, den dikterer dem og gir seg utslag i de fleste viktige militære spørsmål, fra håndvåpenkaliber til prioriterte forsvarsobjekter.

Begrunnelsen for dette, og følgelig for norsk NATO-medlemskap ligger på to plan: For det første at NATO-medlemskapet og det at Norge planlegger med sikte på allierte forsterkninger, i seg sjøl har en avskrekkende effekt. En isolert aksjon mot Norge vil synes mindre sannsynlig fordi andre NATO-land mer eller mindre automatisk vil bli involvert. For det andre at Norge militært sett ikke er i

stand til å stå imot et russisk angrep. Det blir hevda at Norge ikke har de økonomiske ressursene som skal til for å bygge opp et troverdig forsvar utafor NATO, eller at befolkninga ikke er villig til å ta den belastningen et økt forsvarsbudsjett og utvida verneplikt ville bety.

Som vi skal komme tilbake til seinere, blir *troverdigheten* av den allierte hjelpen, om allierte styrker vil bli satt inn og om de vil nå fram i tide, et nøkkelspørsmål. Hvis det kan reises tvil på et av disse punktene, vil den nåværende norske strategien heller innby til et angrep enn å virke avskrekkende. Det er bl.a. rundt troverdighetsspørsmålet debatten i dag sentrerer i norske forsvarskretser.

En norsk og en amerikansk soldat på øvelse i Norge. Den norske NATO-politikken innebærer at alle kort satses på «hjelp» utenfra i tilfelle et Sovjetisk angrep. (Foto: Forsvaret)

FAKTA OM NATO

BASEPOLITIKKEN

Den norske basepolitikken er et noe spesielt fenomen innen en militærallianse. Samtidig som Norge planlegger med sikte på allierte forsterkninger i krig, blir det lagt relativt store begrensninger på alliert virksomhet på norsk jord i fredstid. Begrensningene blir lagt på tre områder:

- Allierte tropper skal ikke stasjoneres fast i Norge når krig ikke truer.
- Atomvåpen skal ikke stasjoneres eller lagres i Norge i fredstid.
- Allierte øvelser skal ikke foregå i områder øst for Troms fylke.

Disse begrensningene er utelukkende en politisk praksis og er ikke avtalefesta med andre land, f.eks. Sovjet. Som ei politisk linje blir den tolka ulikt til forskjellige tider og av forskjellige parter. Når det i den seinere tida har blitt stadig mere snakk om å forhåndslagre alliert utstyr i Norge, har f. eks. Pravda, «Friheten» og SV-kretser betegna dette som brudd på basepolitikken, et syn som regjeringa sjølsagt har gått sterkt imot. Men den samme regjeringa hevder også at den nærmest faste stasjoneringa av engelske marinesoldater i Nordland og Troms ikke er brudd på basepolitikken. Den offisielle begrunnelsen for å holde fast ved de be-

grensningene basepolitikken innebærer, er å bevare Nordkalotten som et lavspenningsområde(!).

NATO-FINANSIERING I NORGE

Innen NATO-samarbeidet foregår det en planmessig utbygging av medlemslandas infrastruktur, dvs. anlegg til støtte for militære operasjoner. Denne utbygginga er fellesfinansiert, og Norges bidrag utgjør ca. 3,12% av hele programmet. For budsjettåret 1979 utgjør dette om lag 118 mill. kroner. 307 mill. kr. går til investeringer i Norge i samme perioden. Fram til 1980 vil det være investert for 3298 mill. kr. gjennom infrastrukturprogrammet i Norge. Av dette har Norge sjøl betalt 1271 mill. kr. Til sammenlikning nevnes at det norske forsvarsbudsjettet for 1979 er på 7294 mill. kr.

Anlegg som er bygd i Norge gjennom infrastrukturprogrammet, er f.eks. flyplasser, varslingsanlegg, vedlikeholdsanlegg for militært utstyr og drivstofflager. Felles for de fleste av disse prosjektene er at de enten er ledd i NATOs felles varslingsystem eller at de bygges for å legge forholdene til rette for alliert innsats i Norge. Som det framgår av tallene, er ikke Norges netto-gevinst av dette samarbei-

Soldater fra Brigaden i Nord-Norge oppmarsjert. I virkeligheten er brigaden den eneste stående styrke av betydning, forlagt i det indre Troms. I Norges og NATOs forsvarsstrategi er nemlig Nord-Norge regna som den mest utsatte delen ...

... og med mitraljøre klar ligger norske soldater beredt til å forsvare flyplasser i nord. Siden alt satses på å få inn allierte forsterkninger, er store styrker konsentrert nettopp om slike prioriterte forsvarsobjekter. (Fotos: Forsvaret)

FAKTA OM NATO

det stor, for 1979 ca. 189 mill.kr. (307 mill ÷ 118 mill.), eller ca. 2,6% av forsvarsbudsjettet.

I tillegg til infrastrukturprogrammet blir også ulike enkeltprosjekter fellesfinansiert. Dette gjelder f.eks. for Norges tilslutning til det planlagte luftbårne varslingsystemet AWACS. Den økonomiske fordelingsnøkkelen blir i slike tilfeller vurderet konkret for hvert enkelt prosjekt.

LANDSDELENES STRATEGISKE BETYDNING

Nord-Norge blir i Norges og NATOs forsvarsstrategi regnet som den mest utsatte landsdelen. Derfor er Norges eneste stående styrke av betydning — Brigaden i Nord-Norge — stasjonert i Indre Troms. Nord-Norge er også stedet hvor allierte

forsterkninger først og fremst er planlagt satt inn. Videre skal to norske kombinerte regiment (brigader) transporteres fra Sør- til Nord-Norge som forsterkninger.

Begrunnelsen for denne vurderinga av Nord-Norge er todelt. For det første blir det hevda at Sør-Norge er dekket av det danske og nord-tyske forsvaret, og at disse landas flåtestyrker vil kunne sperre Skagerak. For det andre argumenteres det med at sovjetisk marine og flyvåpen ikke har kapasiteter til å angripe Sør-Norge, hovedsaklig på grunn av lange avstander som vil skape forsynings- og vedlikeholdsproblemer.

Det har siden midten av 70-åra gått en diskusjon om holdbarheten av disse påstandene i norske og i NATO-forsvarskretser. Fra enkelte har det vært hevda at det burde opprettes større stående avdelinger i Sør-Norge, fortrinnsvis

i Østlandsområdet. Videre at mobiliseringsoppsetningene på Vestlandet må økes. Det virker som om erkjennelsen av at forsvaret av Sør-Norge virkelig er et brennbart problem, er kommet lenger i NATOs Nordkommando på Kolsås enn i den norske forsvarsledelsen på Huseby. Et resultat av dette er at NATO-øvelsene i Sør-Norge blir tillagt større vekt enn tidligere. Noen andre praktiske konsekvenser har diskusjonen om prioriteringa av landsdelene ikke fått, på offisielt hold sies det at Sør-Norge nok er mere utsatt enn før, men at det ikke gir grunn til særskilte tiltak.

PRIORITERTE FORSVARSOBJEKTER

I norsk forsvarstenkning er det som før nevnt opplest og vedtatt at en er avhengig av alliert hjelp utenfra. Dette har ført til at de få stående styrkene som finnes er konsentrert i forsvaret av objekter som stort sett har betydning for å få inn allierte forsterkninger, nemlig 3–4 flyplasser i Nordland og Troms. På den andre sida ligger strategiske mål som regjering og statsadministrasjon uten militær beskyttelse av betydning. Det samme kan sies om store deler av norsk våpenindustri.

Flyplassene Bodø, Andenes og Bardufoss er forsvart av stående infanterienheter, stridsvogner og luftvernartilleri. Ved Bodø og Andenes er forsvarsstyrkene forlagt tett opptil selve flyplassområdet, mens Brigaden i Nord-Norge er forlagt med hele stabsapparatet rundt Bardufoss flystasjon. Brigadens tre infanteribataljoner er forlagt henholdsvis på Setermoen (i Bardudalen, adkomsten til Bardufoss fra Narvik og fra kysten via Sjøvegan), på Maukstadmoe (adkomsten til Bardufoss gjennom Finland/Sverige) og i nærheten av Harstad.

Avdelingene er gruppert ut med et hovedformål for øye, gjennom oppholde strid å trekke seg tilbake til forsvarsstillinger rundt flyplassene — først og fremst Bardufoss — og holde dem til den allierte hjelpa kommer. Alt blir satset på ett kort, kommer ikke de allierte forsterkningene, er Brigaden i Nord-Norge dømt til å bli nedkjempet på grunn av de stillingene avdelingen har låst seg fast i. Og det er ikke nok at den allierte hjelpa en eller annen gang kommer, den må komme raskt.

FAKTA OM NATO

NATO-forsterkninger til Norge — bare en illusjon?

Det er flere allierte styrker som teoretisk sett kan settes inn i Norge. I prinsippet skal styrker fra et hvilket som helst NATO-land kunne brukes. Imidlertid er det bare styrker fra ett land, Canada, som er øremerket til formålet. Enhver alliert styrkeinnsats blir vurdert ut fra den helhetlige situasjonen som til enhver tid eksisterer i NATOs områder. Særlig to spørsmål må vurderes — trengs de aktuelle styrkene etter NATOs mening bedre andre steder og — hvor store tap vil styrkene bli påført under overføring til Norge (vil de i det hele tatt nå fram?). Dette er viktige vurderinger, i 1940 ble allierte styrker trukket ut fra Narvik og Åndalsnes fordi de ble prioritert til forsvaret av Sentral-Europa. Videre er det spesielt ett problem som kan være av avgjørende betydning, nemlig det faktum at svært få NATO-styrker har det utstyret og den treninga som skal til for å overleve militært og fysisk i vinter-Norge.

Den eneste NATO-styrken som er øremerket for innsats i Norge, er en kanadisk brigade, ca. 4000 mann. Denne styrken må dels flytransporteres, dels skipes over Atlanterhavet. En bataljon (ca. 1000 mann) av denne styrken vil kunne være i Norge etter 7 dager, resten etter 30 dager. Den kanadiske styrken skal omorganiseres i løpet av 1980 og bygges opp rundt det kanadiske luftbårne regimentet samt to infanteribataljoner og en pansret oppklaringsbataljon. Den nye styrken vil hovedsaklig bestå av fallskjermjegere, slik at en ikke er avhengig av flyplasser for å få landsatt soldatene. Tyngre utstyr vil imidlertid fortsatt gå sjøveien. Det pågår forhandlinger mellom den norske og kanadiske regjeringa om forhåndslagring av tyngre utstyr for styrken i Norge. Den kanadiske brigaden er trent i krigføring under arktiske forhold.

«BRANNKORPSET»

Allied Mobile Forces (AMF) er Europa-kommandoens mobile kampgruppe og består både av hær- og luftstyrker. AMF er satt sammen av styrker fra hele 8

NATO-land, og det er først og fremst beregnet til innsats på NATOs flanker. Der som AMF blir satt inn på Nordflanken, vil styrken sannsynligvis bli sammensatt slik: En kanadisk, en engelsk og en italiensk infanteribataljon med tilhørende artilleribatterier. Vest-Tyskland stiller et lett felt-sykehus, amerikanske styrker i Vest-Tyskland et ingeniørkompani, England en sambandstropp og en oppklaringseskadron. Til sammen skulle dette utgjøre 4—5000 mann. Brannkorpsets styrker er stående, men de befinner seg normalt under nasjonal kommando i det landet de hører hjemme. Når AMF skal settes inn, må avdelingene altså flytransporteres fra forskjellige steder. Hvert land besørger flytransport og forestår forsyningstjenesten til «sine» kontigenter i Brannkorpset. Under øvelsen «Arctic Express» i 1978 ble det beregnet at ca. 700 flylaster skulle til for å landsette AMF i Nord-Norge. Overføringstid blir regnet fra 2—6 dager, styrken har ikke lagret utstyr i Norge og bare delvis trent og utstyrt for krigføring under arktiske forhold.

AMFs luftstyrker på Nordflanken vil bestå av en engelsk, en amerikansk, en nederlandsk og en kanadisk skvadron, til sammen ca. 60 kampfly.

Brannkorpsets oppgave er først og fremst å demonstrere NATO-solidariteten i et krigstrua område. Forutsetningen er altså at styrken settes inn før en krig bryter ut, noe som igjen krever en riktig politisk vurdering fra den regjeringa som gjennom NATOs sentrale organer ber om støtte. Det er utenkelig at AMF blir satt inn etter at en krig er brutt ut, de operative problemene i forbindelse med transport og forsyning vil bli for store. I tillegg ville det innebære å trekke styrker vekk fra et sentralt frontavsnitt som Vest-Tyskland.

«HER MAJESTYS ROYAL MARINES»

Det engelske marineinfanteriet vil i krig bli stilt til disposisjon for bruk på Nordflanken og øyene (f.eks. Island) som ligger i

Engelsk marineinfanteri på øvelse i Norge. I krig vil disse styrkene bli disponert for bruk på Nordflanken og øyene som ligger i Atlanterhavskomiteens område. Samlet styrke er om lag 7000 mann, men bare 1000 av disse er trent for innsats under arktiske forhold ...

Atlanterhavskommandoens område. Samlet styrke utgjør ca. 7000 mann. Av disse er det bare en «Commando»-gruppe, den 45., ca. 1000 mann — som er trent for innsats under arktiske forhold. Den andre av de til sammen tre «Commandoes» — den 42. — skal få slik trening i åra framover. Det foreligger pla-

FAKTA OM NATO

... og i dag er det bare en kanadisk brigade som er spesielt øremerket for bruk i Norge, ca. 4000 mann. Her får to av de canadiske soldatene teste den norske vinteren under øvelse. (Fotos: Forsvaret)

ner om å trene hele det engelske marineinfanteriet i vinterkrigføring og øremerke det for innsats i Norge.

Royal Marines har nå nærmest fått faste treningsleirer i Norge, ved Åndalsnes og i Nordland. Fra og med 1980 vil marineinfanteriets lette beltekjøretøyer bli forhåndslagret i Norge. Hver av de to

commando-gruppene er sammensatt av tre infanterikompanier, et støttekompani med en bombekastertropp og en panserverntrupp, et batteri lett feltartilleri og diverse andre støtteelementer.

Marineinfanteriet transporteres med båt og kan settes inn i løpet av ca. 8 dager.

«U.S. MARINES»

Det amerikanske marineinfanterikorpset består av ca. 190 000 mann og vel 350 kampfly. Amerikanerne har deltatt i flere NATO-øvelser i Norge, bl.a. TEAMWORK-øvelsen i 1976. Ingen av marinekorpsets enheter er planlagt satt inn i Norge, og ingen av avdelingene har noen vintertrening.

Det foreligger imidlertid planer om å opprette en marineinfanteribrigade på 4–5000 mann som USA er villig til å øremerke for innsats i Norge. En naturlig forutsetning for dette er å gi brigaden regelmessig trening under norske forhold og forhåndslagre det tyngre utstyret. Penger til dette er alt bevilga på det amerikanske forsvarsbudsjettet for 1980. De norske myndighetene har ennå ikke tatt stilling til planen.

NATO-FORSTERKNINGER TIL NORGE – EN ILLUSJON?

De siste åras utvikling og planene for 80-åra viser at det eksisterer en tydelig vilje til å forsterke Nordflanken. Planene for ytterligere øremerking av de allierte styrker til Norge bekrefter også den strategiske forskyvningen av det militære styrkeforholdet som har skjedd til Sovjets fordel.

En avgjørende faktor er imidlertid *når* forsterkningene blir satt inn. Dersom avgjørelsen om å tilkalle alliert hjelp først blir tatt *etter* et krigsutbrudd, vil det sannsynligvis være for seint. Ei uke etter et krigsutbrudd som starter med et sovjetisk overraskelsesangrep, vil det etter alt å dømme ikke lenger finnes flyplasser å lande på som er i norske hender. Dette er et problem som også gjelder for den norske mobiliseringshæren, hvilke muligheter er det for å gjennomføre en mobilisering *etter* et krigsutbrudd?

Det er opp til den norske regjeringa å ta en avgjørelse i disse spørsmåla. Den militære varslingsstida foran et forestående angrep vil være minimal, muligens ned til 2–3 dager. En avgjørelse om mobilisering og tilkalling av forsterkninger må altså tas på grunnlag av politiske indikasjoner. Det er et åpent spørsmål om regjeringa er i stand til å foreta en slik vurdering eller om det vil gå som det gikk i 1940.

Reidar Johansen

Hvem vant krigen Kina

Kinas felttog i Vietnam er over for lenge siden. Men situasjonen i Sørøst-Asia er på ingen måter blitt «rolig». Krigen i Kambodja raser for fullt. Thailand føler seg trua av Vietnam. Vietnamerne fortsetter å provosere langs Kinas grenser og de sender titusener av ungdommer til grenseområdene for å bygge forsvarsverker der.

Det vil ikke komme som noen stor overraskelse om det igjen kan bryte ut en krig hvor også Kina kan bli trukket med. Derfor er denne analysen av krigen Vietnam-Kina viktig. Den trekker fram styrkene og svakhetene ved den militære situasjonen i begge landa og vurderer om Kina virkelig klarte å gi Vietnam den «lærepengen» som blei lovt dem. Sjøl om analysen blei gjort mens krigen raste, er den på ingen måte foreldet.

Red.

1) INVASJONEN VAR GODT FORBEREDT

Den 17. februar ved dag gry rykka et stort antall kinesiske hærstyrker over grensa til Vietnam, antakelig i et antall av 5 divisjoner (ca. 60 000) i første angrepsbølge.

De første forsvarslinjene til vietnameserne besto av lokalvernstyrker, som nord for Rødeelva er utplassert i et antall bortimot 100 000 mann. Disse er utstyrt med moderne artilleri (130 mm trekte og sjøldrevne haubitser), pansra personellkjøretøy og tanks.

Før angrepet hadde kineserne trukket sammen nærmere 300 000 mann i Yunnan og Kwangsi. Kunmin og Nanning fungerte som logistisk sentral (1). Kinesernes kapasitet til å forsyne disse byene, og videre inn i kampsonene var/er betydelig ettersom begge byene har gode flyplasser og jernbane til de sentrale, kinesiske

— Vietnam?

ske områdene samt jernbane inn i hovedkampsonene (spor til Lao Cai i nordvest og Dong Dang i nordøst).

Kineserne angrep langs 26 akser over grensa, med 3 hovedakser: mot Lao Cai, mot Cao Bang og mot Dong Dang.

Invasjonen virker meget godt organisert, og blei gjennomført meget disiplinert. De taktiske disposisjonene blei gjennomført som ei klokke, systematisk og skritt for skritt.

Forsyningsopplegget, styrekoppbygginga og gjennomføringa av invasjonen tyder på at felttoget var godt *planlagt*. Jeg vil tippe på at kineserne har jobba på planer for et sånt motangrep i minst et par års tid, mens detaljplanlegginga blei slutført omkring vietnameserenes invasjon i Kampuchea. M.a.o.: Kineserne hadde dette felttoget «på boks», ferdig til bruk i påkomne tilfelle.

Den gode planlegginga gjelder tydeligvis ikke bare oppbygging av en politisk-militær modell for den situasjonen vi har opplevd, men også god *stabsplanlegging*. Dette tyder på at Folkets frigjøringshær (FFH) har gode stabsoffiserer, med godt organisatorisk grep og i et ganske betydelig antall.

2) STYRKEFORHOLDET VED INVASJONEN

Kina hadde antakelig følgende styrker organisert til Vietnam-felttoget:

Tropper: ca. 25 divisjoner med ca. 300 000 mann.

Tanks: 1200 (av totalt: 10 000)

Fly: 700

Kina har et *betydelig*, og i forhold til Vietnam *overlegent felttillitteri*. Betydelige deler av dette blei satt inn i felttoget. Infanteriet hadde dessuten flystøtte, med en total kapasitet på ca. 700 fly, i all hovedsak MIG-17 jagere. De hadde dessuten en stridsvognskapasitet på 1200. Mesteparten av disse er antakelig T-59, som er den mest avanserte av de kinesiske stridsvognene. I tillegg har de nok brukt både lett-panservogna (PT-76) og gamle T-34. Grunnen til at kineserne antakelig har brukt både den gamle T-34 (russisk fra 2.verdenskrig) og den nyere T-59 (kinesisk bygd etter russisk modell fra 50-åra) er at Kina har ønska det mest moderne pansret i beredskap på grensa til Sovjet.

Vietnam hadde ved invasjonen ca.

KINA – VIETNAM

100 000 mann i *lokalvern*avdelinger (grensetropper) samt milits, utstyrt med moderne, tungt sovjetisk utstyr. En betydelig del av disse lå i første forsvarslinje, deployert (2) i et omfattende stillingsverk i grenseområdene. De hadde dessuten antakelig 7 divisjoner + støttetropper av den regulære hæren deployert i Nord-Vietnam ved krigsutbruddet (min. 90 000 mann). Betydelige deler av disse må ha vært garnisonert ved viktige støttepunkter i grenseprovinserne som Lao Cai, Cao Bang, Dong Dang og Lang Son ved krigsutbruddet.

Etter få dagers kamp måtte vietnameserne trekke ut 3–4 divisjoner fra okkupasjonstroppene i Kampuchea for å sende dem som forsterkninger til frontene i Nord-Vietnam.

De vietnamesiske styrkene i nord besto antakelig av 300 tanks (av totalt 900) samt 300 kampfly. De hadde dessuten mye artilleri, et stort antall pansra personellkjøretøy osv. En viktig sak er det betydlige luftvernet som blei organisert i Nord-Vietnam under krigen med USA. Vestlige etterretningskilder antyder imidlertid at Vietnam har desorganisert dette omfattende luftvernsystemet ved a) trekke det sammen rundt Hanoi, b) spre det utover hele Vietnam. Militære analytikere i vest anser dette som militær galenskap, dersom det er tilfelle.

Som det framgår av siffrerne var Kina overlegen vietnameserne i tropper, antall tanks, antall fly og antall artilleri.

Når det gjelder *kvaliteten* på utstyret, er følgende viktig:

— Vietnams fly er betydelig mer avanserte enn de kinesiske, ettersom de har MIG-21, endel MIG-23 samt allværsjageren F-5 «freedomfighter», som sto igjen etter amerikanerne.

— Vietnameserne har mer moderne stridsvogner, inklusive endel T-62.

— Vietnameserne har dessuten den sovjetiske «Sagger», styrt anti-panserraketten. Kineserne har *ikke* ATGMs (styrte anti-tanks raketter) noe som de vil prøve å rette på ved å kjøpe det franske HOT-systemet i stort antall.

— Vietnam har betydelig mindre, men for endel mer avansert artilleri enn Kina. De har mye 130 mm/haubitser som kvalitetsmessig ligger svært høyt. I tillegg har de dessuten 177 mm/haubitser etter amerikanerne, som teknisk overgår alt artilleri Kina har.

Vietnameserne hadde videre et betydelig antall pansra personellkjøretøyer til å frakte infanteristyrkene i felten (bl.a. et stort antall am. M-113 APC).

Konklusjon: Kineserne har brukt max. 200 000 av troppene i kamp. Vietnam har hatt minst 200 000 tropper ved fronten, samt 3 divisjoner + støttetropper i halvsirkel-forsvarslinje rundt Hanoi – Haiphong. Tropestyrkene har dermed vært omlag jevne. Kina har imidlertid hatt overlegent med reserver i bakhand. (For totale styrker Kina vs. Vietnam, se egen tabell.)

Kina har hatt numerisk overlegenhet i fly, tanks og artilleri, mens Vietnam har hatt teknologisk mer avansert utstyr. Særlig framtrekkende er dette for fly og anti-panservåpen. Vietnam er overlegen når det gjelder personellkjøretøykapasitet.

Åssen har dette slått ut? Min påstand er at Vietnam ikke har greid å dra nytte av noen av disse faktorene i noen betydelig grad, noe vi skal komme tilbake til.

3) TRANSPORT OG FORSYNINGSSPØRSMÅLET

Den *logistiske* kapasiteten er *avgjørende* for enhver militær operasjon. Evnen til å framskaffe og transportere brennstoff, mat, ammunisjon og våpen mv. til fronten, transportere tropper osv. er en militær nøkkelfaktor.

Ulike vestlige, borgerlige kommentatorer og tilmed militære analytikere har konstruert ei myte om at Vietnam har «stor, logistisk kapasitet»(3). Dette *kan ganske enkelt ikke stemme!* Tilmed opplysninger i f.eks. «Time» sjøl, slår ihjel sånne påstander.

Om en ser nærmere på forsynings-situasjonen til vietnameserne kan vi slå fast: — Det er rett at den vietnamesiske hæren er høyt mekanisert. De har stor lastebilkapasitet, de har en stor mengde personellkjøretøy for å frakte soldatene til kamponene, de har mye ammunisjon. En viktig faktor er at det kom russiske forsyninger med skip til Haiphong. Videre fløy Sovjet inn mye forsyninger med store Anatov-22 maskiner til Hanoi.

Men *svakhete*ne i det vietnamesiske forsyningsapparatet er *åpenbare* og *enorme*.

a) De har *ikke* teknisk apparat og reservedeler til den store kjøretøyparken.

Spesielt vanskelig er muligheten deres for å nytte det amerikanske utstyret. Her kan de heller ikke stole på Sovjet, fordi russerne sjølsagt er ute av stand til å forsyne dem med reservedeler til det amerikanske utstyret.

De har heller ikke teknologisk basis til effektiv utnyttelse av flyvåpnet. De mangler åpenbart det kompliserte og store bakkeapparatet som f.eks. rasjonell utnyttelse av «Freedom»-fighterne krever.

b) Den vietnamesiske industrien er uhyre underutvikla, og produktiviteten er ekstremt lav. Industrien i Sør-Vietnam gikk med 40 prosent av kapasiteten ved tidspunktet for det kinesiske felttoget («Time» 5/3 79). U-hjelpseksperter hevder at arbeiderne er svært ineffektive pga. underernæring.

c) Vietnameserne har trøbbel med mat. Store deler av landet er ramma av hungersnød. I sept. i fjor blei f.eks. matrasjonene skåret ned fra 15 til 13 kg pr pers/måned.

Inflasjonen ligger på 100 prosent i året, og bare Saigon har 3–400 000 arbeidslause.

Risunderskuddet i 1978 var på 3 millioner tonn!

d) Administrasjonen er korrumpert. Kadrene stjeler (f.eks. direkte fra havna i Haiphong) og omsetter på svartebørsen. At korrupsjonen svekker den logistiske kapasiteten betydelig, er åpenbart.

e) Vietnam har ekstrem mangel på drivstoff.

Alle disse faktorene skjerpes kraftig *nettopp* fordi den vietnamesiske hæren er gjennommekanisert etter russisk mønster.

Kina har og logistikkproblem. Pga. stor mangel på lastebiler og personellkjøretøy, må det kinesiske infanteriet stort sett ta seg fram til fots.

Men nettopp fordi Folkets frigjøringshær ikke er gjennommekanisert er det mulig for kineserne å kombinere moderne transportkapasitet, med mer primitive transportopplegg. De har dessuten kunnet konsentrere forsyningsapparatet om mat, drivstoff og ammunisjon.

Kina har hatt *jernbane* helt inn i kamponene, i det minste til grensa.

Kina har mer utvikla industri, og ikke minst har de både rikelig med mat og egen drivstoffproduksjon.

Følgelig har forsynings-situasjonen i Vietnamfelttoget vært det motsatte av

KINA — VIETNAM

KINAS STYRKER

KINA: Total styrke: 3,6 millioner mann.
felthæren: 11 motoriserte inf. div.
121 infanteridiv.
3 luftbårne div.
40 artilleridiv.
15 ingeniørdiv.
150 uavhengige regimenter
lokalforsvar: 70 inf. divisjoner
130 uavh. regimenter
stridsvogner: 10 000, i hovedsak T-59 og den eldre T-34 (ca. 2500).

I tillegg kommer militsiaen.

VIETNAM STYRKER

VIETNAM: Total styrke: 650 000 mann.
felthæren: 25 infanteridiv., mestep. motorisert.
2 panserdivisjoner
15 uavh. infanteriregimenter
35 artilleriregimenter
20 SAM-regimenter
24 AA-artillerireg.
lokalforsvar: 70 000 grensetropper
+ milits
stridsvogner: 900

Kilde: IISS og Far Eastern Ec. Review/Asia Yearbook/78.

hva vestlige, borgerlige eksperter påstår: Kina har trulig hatt atskillig større logistisk kapasitet enn vietnameserne.

4) ETTERRETNING

a) Kineserne har antakelig et brukbart etterretningsapparat i hele Sørøst-Asia. Etterretningsarbeidet i Bangkok har vært godt. En god del av dette har tilflytt verdenspressa, og en må rekne med at det de thailandske kildene veit er atskillig mer enn dette.

Jeg anser det som åpenbart at kineserne har gode forbindelser i Thailand.

b) Den amerikanske *satellittovervåking* av kampområdene i Vietnam har virka ganske patent. Dessuten er krigføring med såpass store troppebevegelser og såpass mye kjøretøyer relativt oversiktlig for overvåking med satellitt. Det er mulig at kineserne har greid å utnytte dette materialet til på *forhånd* å danne seg grovbilde av de vietnamesiske forflytningene.

Kina har dessuten sjøl en viss satellittkapasitet, som kan nyttes til overvåking.

c) Kineserne har dessuten *detaljkunnskap* om terreng, forsyningsopplegg, reserver, innstallasjoner, veier, flyplasser, artillerikapasitet, osv. i Vietnam. Her har de ferske opplysninger fra to hovedkilder:

-i Flyktningene fra Vietnam. Mange av disse var tilmed kadre, teknisk nøkkelpersonell osv. i Vietnam før de blei tvunget til å flykte.

-ii Kinesiske u-hjelpseksperter, som blei trukket ut ved bruddet.

Konklusjon: Kineserne har hatt et meget godt etterretningsopplegg, som har gjort dem i stand til å informere troppene og offiserene meget grundig om såvel de større linjene i operasjonene, som detaljkunnskap om terreng og befestninger. Dette er viktig, fordi etterretning er en avgjørende faktor for om militæroperasjoner skal bli vellykka eller ikke.

5) POLITISKE OG MILITÆRE MÅLSETTINGER FOR FELTTOGET

Kinesiske myndigheter har gitt følgende motiver for aksjonen:

a) Et nødvendig motangrep for å sikre grensa mot langvarige, vietnamesiske grenseprovokasjoner.

KINA — VIETNAM

b) Gi vietnameserene en nødvendig lærepenge, for å få dem til å holde seg på matta for framtida.

c) Sjøl om de ikke har sagt det åpent, har det skint gjennom at lærepenge og så er retta til Sovjet. De har ønska å gi Bresnev en smekk på fingra og varsel om at ytterligere ekspansjon i Asia og mot Kinas grenser blir møtt med harde tiltak.

d) De har offisielt ikke knytta felttoget til okkupasjonen av Kampuchea, men har stadig tatt opp dette spørsmålet i samband med Vietnamfelttoget. Men felttoget har utvilsomt hatt til hensikt å lette presset på styrkene til Pol Pot.

e) I tillegg har de vel også hatt et videre siktemål, for å demonstrere at i en verden på stupet av krig, så må hegemonismen til Sovjet stoppes med harde tiltak og ikke «prates bort» med Munchenpolitikk.

f) Kina har også antakelig funnet tidspunktet gunstig for å nytte normaliseringen med USA til å slå høl i Carters ettergivningspolitikk overfor Sovjet.

g) Militærtaktisk har dette antakelig vært nedfelt i flere delmål:

- demonstrere at Kina kan slå tilbake aggresjon med betydelige militærstyrker.
- Vingeklippe den vietnamesiske hæren, svekke den kraftig og ta kål på myten om «Vietnams styrke og uovervinnelighet»

- Erobre posisjoner som kan dokumentere at de, om de ønska, kunne marsjert til Hanoi.

- Få tvunget et større antall regulære kampenheter ut av Kampuchea.

- Få slutt på vietnamesisk aggresjon på grensa.

Har Kina nådd disse måla? Etter mi mening har de i all hovedsak det, og det er dette som gjør det rimelig å erklære felttoget som vellykka.

6) FELTTOGET

a) Folkets frigjøringshær (FFH) trakk sammen over 300 000 tropper i grenseområdene til Vietnam.

b) Tidlig om morgenen, lørdag 17. februar, kjørte FFH fram artilleri i form av haubitser, tunge bombekastere osv. til posisjoner kloss opptil grensa. Herfra satte de i gang et voldsomt artilleribombardement mot vietnamesiske stillinger. Artilleribeskytninga blei antakelig

Kinesisk artilleri i aksjon under kampene med de vietnamesiske styrker. Militære observatører i vest rekner med at Kinas massive artilleriild slo svære høl i de vietnamesiske linjene. En av grunnene til at Kina ikke rykket raskere fram, var at de trengte tid til å kjøre fram artilleriet, som av transportmessige grunner var langt seinere enn infanteriet. (Foto: Xinhua)

konsentrert om *hovedaksene* for framrykkinga.

c) De første forsvarslinjene til vietnameserene besto i hovedsak av lokalverntropper i stort antall, samt mindre avdelinger av den regulære hæren — antakelig opptil regimentstørrelse garnisonert på viktige punkter.

Militære observatører i vest rekner med at artilleribeskytninga til FFH slo svære høl i de vietnamesiske linjene, og påførte dem store tap (4).

d) Etter artilleribeskytninga rykka FFH med infanteri over grensa på 26 punkter. Hovedaksene var mot Lao Cai, mot Cao Bang og mot jernbaneknutepunktet Dao Dong. Langs de fleste av aksene rykka infanteriet fram, med støtte av T-59 stridsvogner.

FFH rykka antakelig inn med ca. 60 000 mann i første angrepsbølge.

Denne styrken rykka inn og breia ut koordinert i vifte form ca. 10 km. i dybden. Etter første dagen stoppa avansementet antakelig opp. Hensikten nå ha vært:

- Konsolidere bruhoder og la soldatene (som i hovedsak bevega seg til fots, og følgelig gått over ei mil) få hvile.

- Kjøre inn forsyninger.

- Kjøre inn artilleriet, som av transportgrunner avanserer atskillig seinere enn infanteriet.

Hensikten med å angripe langs så mange akser, trur jeg må ha vært å la hovedstyrkene *omgå* en haug vietnamesiske støttepunkter. På den måten kunne en rad stillinger omringes og renskes opp i første fasen, av raskt etterfølgende styrker.

e) Etter hvile, omgruppering og forsyning fortsatte framrykkinga mot Lao Cai, Cao Bang, Lai Chau, Ha Giang og Dong Dang. I denne fasen blei kampene svært harde og kampen blei ført mot *regulære* kampstyrker som var deployert rundt disse byene særlig, men også andre steder.

Etter to dager hadde FFH erobra elleve (11) byer og landsbyer. Dette innrømme vietnameserene, og det var på dette tidspunktet krigspropagandaen deres hevdet at

KINA — VIETNAM

TIL VENSTRE: Kinesiske soldater på vakt ved en administrasjonsbygning i Lang Son, etter at vietnamesernes desperate «skallforsvar» rundt byen var nedkjempa.

OVER: Vietnamesernes befesta stillinger ved Nhi Than Dong vest for Lan Song går opp i røyk etter erobringa av byen. (Fotos: Xinhua)

de «forsvarte seg med hjemmevernet». Dette stemmer *ikke* med virkeligheten. Alt 2. dagen var kineserne i kamp med store enheter fra de regulære, vietnamesiske divisjonene i nord.

På samme tidspunkt omringa FFH Dong Dang med stridsvogner og sjødrevne haubitser, og grupperte ut til et reint stridsvognangrep på denne byen.

f) Kineserne stoppa nå åpenbart opp. Store deler av vestlig presse begynte å prate om at «kineserne hadde planlagt en lynkrig med rask tilbaketrekning, men nå hadde de kjørt seg fast». Den vietnamesiske krigspropagandaen om at kineserne «blei slått på flukt» osv. blei ukritisk gjengitt i vestlig presse.

Dette viser at med unntak av endel spesialister, så forsto ikke vestlige massemedia mye av det kinesiske, militære opplegget. De aller fleste forestilte seg Kinas invasjon som «blitzkrieg», noe den slett ikke var. Om kineserne hadde forsøkt på noe sånt, ville det vært galskap. Det ville knekt forsynings- og forsterk-

ningslinjene deres, framrykkinga ville skjært seg på grunn av manglende troppe-transportkapasitet og de ville ikke kunnet dra nytte av det store, trekte artilleriet sitt.

Denne nye pausen i framrykkinga blei brukt til konsolidering, hvile, framkjøring av forsyninger og forsterkninger. Den kinesiske styrken var etter dette antakelig oppe i ca. 200 000 mann.

g) På dette tidspunktet grupperte vietnameserne ut ca. 3 divisjoner av ca. 7 i en halvmåneform rundt Hanoi og kystletta rundt Haiphong. Resten (ca. 4 divisjoner, som de ikke alt hadde ved fronten) sendte de nordover.

h) Den fjerde dagen (tirsdag 20/2) starta kineserne på ny framrykkinga med stor tyngde.

For å oppfylle målsettinga beskrevet i pkt. 5 g (vise at de kunne ta Hanoi), hadde kineserne nå tre logiske angrepslinjer:

-i: Over Lao Cai langs jernbanelinje parallelt med Rødeelva

-ii: Fra Ha Giang langs riksvei 2 mot Hanoi

-iii: Fra Dang Dong via Lang Son, langs jernbanelinja og riksvei 1 til Hanoi.

Kineserne erobra Lai Chau, Lao Cai, Ha Giang, Cao Bang og Dong Dang. Vietnameserne gjorde motangrep ved kysten inn i Kina over Mong Cai. De avanserte 25 km (ifølge Hsinhua), men blei slått tilbake.

Kineserne sendte eliteavdelinger gjennom vennskapspasset, og avskar riksvei 4 (fra kysten til Lang Son). Dette var viktig, fordi det hindra vietnameserne å sende forsterkninger til byen langs denne veien.

Det hevdes forøvrig at kineserne rykka gjennom vennskapspasset med rytteravdelinger i første bølge, for å få hurtighet i angrepet! Dette skjedde og på andre, kronglete fjelloverganger.

h) Kineserne rykka nå fram langs alle de tre nevnte aksene. Med utgangspunkt fra Dong Dang konsentrerte de angrepet mot Lang Son. (Dong Dang blei erobra i

KINA — VIETNAM

et større stridsvognslag).

Vietnameserene sendte nå flere tusen tropper med tungt utstyr opp riksvei 1 for å demme opp angrepene på Lang Son.

Vietnameserene var nå engasjert på alle fronter, og stillingene rundt Hanoi blei tynna betydelig ut.

Vietnameserene begynte nå forflytninga av 3 divisjoner fra Kampuchea, for å styrke forsvaret av Hanoi og skaffe forsterkninger til fronten.

Det bygde seg dermed opp til et stort slag om Lang Son.

i) Vietnameserene dreiv et desperat «skallforsvar» rundt Lang Son. Samtidig la de store styrker på høydene rundt byen, for å få kineserene i ei felle dersom de tok sjølve byen fra nord.

Kineserene satte imidlertid kreftene inn på først å ta høydene, hvilket de greide. Hele tida rykka de fram etter mønstret: Først kraftig artilleriild for å «mjuke opp» fienden, deretter infanteriframrykking støtta av bevegelig artilleri (stridsvogner og sjøldrevne haubitser).

På fem — seks dager med harde kamper hadde kineserene kontroll over området rundt byen, og satte inn det endelige støtet og erobra Lang Son lørdag 3/5.

Kineserene hadde med dette dokumentert at de ved å erobre denne byen, kunne bretta ut og marsjert mot Hanoi. Samtidig var de i posisjon til å angripe Hanoi fra to andre akser: Langs riksvei 2 og langs jernbanen fra vest. De hadde videre erobra flankesikring for alle disse aksene (erobringa av Lai Chau i vest, Ha Giang i nord, Cao Bang i nordøst og avskjæringa av riksvei 4 fra kysten).

j) Mandag kveld erklærte Kina at de skulle trekke seg ut. Alt tyder på at de begynte tilbaketrekkinga søndag 4. eller mandag 5. om morgenen.

Åssen tilbaketrekkinga gikk, har jeg ikke noe materiale om nå. Men jeg tror ikke på ideer om at den blir «svært vanskelig», som massemedia i vest hevder.

Hanoi skriker om «grusom hevn», hvilket jeg tror er et godt uttrykk for at de har fått grundig bank.

7) OPPSUMMERING

a) Kina har hatt tap på noe mellom 8 — 10 prosent, i falne og såra. Dette er *ikke eksepsjonelt* for så store styrker i angrep. Likevel syns jeg det er for mye, og det gir endel grunn for bekymring.

Våpen og ammunisjon ble erobret av de kinesiske styrkene under angrepet. (Foto: Xinhua)

b) Kinas taktikk gikk etter boka. Etter kort tid var de i kamp med regulære, vietnamesiske tropper og nedkjempa dem stykke for stykke.

Propagandaen om at vietnameserene nøyde seg med «grensetropper og milits» stemmer ikke, noe som ganske riktig og så ble hevda i Klassekampen.

c) Kina tok alvorlig på dialektikken mellom framrykking, omgruppering/konsolidering, forsyning/forsterkning. De tok seg tid til flankesikring, gjorde omgående bevegelser og lot seg ikke lure i stillingskrig og omringningsfeller.

d) Kina overvant problemene med tilbakeleggenhet i den logistiske kapasiteten med god organisering, og ville ikke la seg lure til eventyrpolitisk blitzkrig. En sak er at de ikke er mekanisert for sånn krig, men like viktig er at sånn taktikk gir svært sårbare flanker og forsyningslinjer.

e) Kina viste at soldatene deres har høy moral og er svært kampdyktige, til tross for at det er over 20 år siden FFH har vært i kamp.

De viste dessuten at tross teknologisk tilbakeleggenhet, greide de å utnytte det

ofte gammeldagse utstyret svært godt.

De har videre fått full uttelling ved å bruke flyene sine til bakkestøtte for infanteriet, og ikke lange raid og luftkamper. Vietnameserene ser ikke ut til å ha fått utnytta verken det avanserte luftvernet eller moderne flyvåpnet sitt.

Det ser videre ut til at de kinesiske stridsvognene, tross at de er gammeldagse, har blitt utnyttet godt.

Kineserens sterke vekt på artillerioverlegenhet og den dyktige, taktiske bruken av det har vært effektiv.

f) Kineserens felttog har påført vietnameserne betydelige tap og slått flat viktige deler av den regulære hæren deres.

Samtidig har de vist at de var i stand til å manøvrere seg i angrepsposisjon mot Hanoi.

g) Kineserne har vist at Sovjet har problemer, samtidig som Vietnam har fått demonstrert problemene med å ha en okkupasjonsstyrke på 14 — 15 divisjoner i Kampuchea.

Felttoget har ikke bare midlertidig, men langvarig letta presset på Kampuchea.

h) Vietnameserne har kriga «russisk»,

KINA — VIETNAM

og lidd forsmædelige nederlag. De har drivi krig med «å forsvare hver tomme jord», samtidig som de har bygd opp til mekaniserte «mot-offensiver».

Slik har de spredd kreftene, latt seg male opp og satsa på motoffensiver som har stoppa opp pga. forsyningsproblemer og desorganisering.

I stedet for å prøve å holde enhver landsby og dal, burde de rykka tilbake, dratt sammen styrkeoverlegenhet og skaffa seg manøverrom til å angripe i flankene osv. (dvs. forsvar i dybden).

Men de har tydeligvis verken hatt logistikk eller fantasi til å få til noe sånt.

i) Den vietnamesiske stridsmoralen er tydeligvis dårlig. Matproblem og sult, krigstrøtthet og korrupsjon er viktig i denne forbindelsen. Dette har vestlig presse i liten grad fatta.

j) Kineserenes styrkeoverlegenhet og artillerioverlegenhet, og deres manøverbevegelse tross den lave mekaniseringsgraden har skapt store problem for vietnameserne.

På denne bakgrunnen har Kina tydeligvis oppnådd alle målsetningene, som jeg har beskrevet i punkt 5).

k) I tillegg har kineserne fått testa ås-

sen det er å kjempe mot moderne, sovjetisk utstyr og hva som skal til for å nøytralisere det.

l) Har så ikke Kina tapt noe på felttoget? Jo det har de, men det er underordna. De har tapt for mye folk, og de har tydeligvis tapt en god del materiell. Jeg vil påstå dette kommer av mangel på endel moderne utstyr: styrte anti-panserraketter, mer moderne kjøretøyer, infanteriluftvern og mer moderne stridsvogner. Jeg tror dessuten at de har dårlig feltsambandsutstyr. Alt dette fører til vansker med koordinering, det går utover hurtighet i angrep og det høyner tapsprosenten.

Kina trenger å modernisere hæren. Det kan det ikke herske tvil om.

l) Politisk har de tapt endel kortsiktig good-will i vesten. Men dette tror jeg er forbigående. Hva de har oppnådd med å vise hva som skal til for å stoppe Sovjets hegemonisme er mye, mye viktigere.

8) SPØRSMÅLET OM SOVJET

a) Kineserne har åpenbart regna det som usannsynlig at Sovjet ville se seg i stand til å gripe direkte inn i krigen. De

har antakelig kalkulert det slik at Sovjet i verste fall ville finne på en eller annen begrensa aksjon for å «redde maska».

Sovjet forsøkte ikke dette, høyst sannsynlig fordi de visste at kineserne hadde meget høy beredskap ved grensene. En begrensa aksjon kunne lett blitt et forsmædelig nederlag for Sovjet, når de ikke kan bruke det sterke kortet sitt: Lynkrig med betydlige panserstyrker og motorisert infanteri.

b) Eksisterte det fare for at Sovjet skulle bli involvert og en ny storkrig i full gang? Etter min mening gjorde det det, sjøl om det mest sannsynlige var at Sovjet holdt seg utafor.

c) Hvorfor greip ikke Sovjet inn? Kommer det av den ideen f.eks. «Dagbladet» har ført til torgs om at Sovjet er «fornuftig» og «aldri har drømt om noen krig»? Åpenbart ikke.

Sovjet føler fortsatt at endel forberedelser gjenstår, før de er villig til å ta en storkrig. Fortsatt vil de satse på å ekspandere ved hjelp av cubanere, vietnamesere og andre som måtte melde seg til tjeneste.

d) Kinas Vietnam-felttog er en strek i rekninga for denne typen ekspansjon. På det viset *utsetter* Kinas aksjon muligens tidspunktet for når Sovjet føler seg beredt til å sette i sving på brei front.

Men samtidig betyr svekkelsen av Sovjets troverdighet overfor «vennskaps-pakt»-partnerne at Sovjet vil føle seg pressa opp i et hjørne.

Den akutte faren er nok over for denne gang, men å trekke noen konklusjon at vi dermed kan «ta det med ro» er en svært farlig konklusjon. I de nærmeste åra vil det oppstå stadig flere situasjoner som inneholder muligheten i seg til at helvete bryter laus.

A.N.-B.

Vel tilbake. Kinesiske grensetropper fra Yunnan blir mottatt av lokalbefolkninga på den kinesiske sida av grensa ved hjemkomsten. (Foto: Xinhua)

Noter:

1) Logistisk senter, er fagmilitært uttrykk for transport- og kommunikasjonsenter.

2) Deployert, fagmilitært uttrykk for bl.a. **utplassering**/disponering av tropper og våpen til ønskede operasjonsområder.

3) Se bl.a. artikkel i det amerikanske nyhetsmagasinet *Time* 5/3-79.

4) Se bl.a. uttalelser fra amerikanske regjeringsfunksjonærer gjengitt av Per Egil Hegge i *Aftenposten* 5/3-79.

Røde Fane foretok dette intervjuet med Antoni Rusek i Wien, der han lever i eksil. Rusek er tidligere parlamentsmedlem i Tsjekkoslovakia. Han har vært aktiv i opposisjonen siden Sovjets invasjon i 1968. Han satt arrestert fra 1972 til desember 1976 på grunn av denne virksomheten. Han er tidligere høyskoleprofessor i økonomi, men arbeidet som industriarbeider etter at han kom ut av fengslet. Fram til han ble tvunget til å dra i eksil sommeren 1978 arbeidet han med et manifest for Tsjekkoslovakias sjølstendighet.

Som en av undertegnerene av Charta-77 fortalte han oss litt om utviklingen av opposisjonen i landet og den sovjetiske okkupasjonen som fortsetter på det ellefte året.

Røde Fane: — Kan du si litt om bakgrunnen for Charta 77 og om det har vært noen forandring i de tsjekkiske myndighetenes taktikk overfor Charta 77 og andre deler av opposisjonen det siste året.

Antoni Rusek: — Våren 1968 oppstod det en rekke politiske bevegelser med krav om reformer og demokrati på ulike nivåer. Det var f.eks. forsøk på å gjenopprette det gamle sosialdemokratiske partiet, det ble dannet foreninger og klubber som støttet generelt demokratiske tendenser. Også innafor kommunistpartiet fantes det slike strømninger, inkludert folk som ville gå lenger enn Dubcek. Charta 77 var en refleks av disse bevegelsene. En uensarta gruppa av forskjellige typer folk som har reagert på de ulike overgrepene som har skjedd siden Husak kom til makta i april 1969. Og som er motstandere av Sovjets okkupasjon.

I 1972 var det f.eks. en stor arrestasjonsbølge. 40–50 opposisjonelle ble fengsla — mange uten lov og dom. Husak ønska at dette skulle skape angst og redsel i opposisjonen, istedet fikk han en bevegelse for frigiving av politiske fanger. I perioden rundt Helsinki-konferansen var myndighetene litt på defensiven fordi traktaten som ble undertegnet forpliktet de enkelte landene til å forsvare menneskerettighetene. Da Charta dukket opp ble de forvirret, fordi traktaten slett ikke hadde noen vidtgående politiske krav. De krevde bare at de tsjekkiske lovene skulle respekteres.

De som undertegnet ble tatt til forhør og myndighetene forsøkte å sette i gang en motaksjon med underskriftskampanje mot Charta. Dette førte til voldsom interesse og bevegelse. På arbeidsplassene krevde folk sjølsagt å få vite innholdet i Charta før de skreiv under protest mot den. Dette virket bare mot sin hensikt fordi myndighetene derfor måtte innrømme

at det faktisk fantes en motstandsbevegelse. Derfor fungerte myndighetenes aksjon stikk mot sin hensikt. Folk fikk vite at det eksisterte en bevegelse som kunne forene folk av forskjellig politisk og religiøs oppfatning. Charta undertegnere oppfatter som kjent forskjellig slags demokrater, kristne, såkalte eurokommunister og uavhengige sosialister.

Men myndighetene har lært av denne tabben, og er nå på offensiven. Dette henger sammen med at Beogradkonferansen som skulle følge opp Helsingforsavtalen i sitt sluttkommunikat *ikke* nevnte noe om menneskerettighetene — i motsetning til Helsinki-kommunikatet. Dette får Husak til å føle seg tryggere. Nå kan han henvise til at menneskerettighetene er et indre anliggende som ingen andre har noe med. Det samme skjer over alt i Øst-Europa. Hvis den internasjonale opinionen blir mindre opptatt av overgrep, får det lederne til å oppføre seg som gamle feudalister som påsto at de hadde fått rettigheter til å gjøre hva de ville fra guddommelige krefter.

RF: — Hvordan virker dette inn på Charta 77 og andre deler av opposisjonen?

A.R.: — Det fører til at opposisjonen kommer på defensiven. En skifting mellom offensiv og defensiv posisjon er jo normalt for alle frigjøringskamper. Dette er også nødvendig for at alle krefter som ønsker frigjøring skal fri seg fra illusjoner om motstanderen.

R.F.: — Betyr det du sier der at Charta 77 har undervurdert sine motstandere tidligere?

A.R.: — Spørsmålet vitner om en misforståelse om hva Charta faktisk er. Ganske visst er det noen av de som har undertegnet Charta som har trudd at tiden var inne til å innlede forhandlinger med myndighetene, og øve et direkte press, men det er viktig å skjønne at Charta er

Undertegner av Charta-77 til Røde Fane:

Husak-r siven m

uttrykk for et visst stadium i en bevegelse og må *ikke* vurderes som en person med en bestemt mening eller tanke. Motstandsbevegelsen består av små grupper mennesker som har forskjellig mål og meninger med sitt arbeid. Det at 1000 av disse faktisk har undertegnet Charta 77 er uttrykk for nivået på motstanden i dag. Men *opposisjonen* er mye større og bredere.

R.F.: — Har myndighetene lært noe av sin første kampanje mot Charta?

A.R.: — De har for det første lært at offentlige kampanjer mot opposisjonen aldri vil lykkes. De prøver heller å skape et mest mulig negativt inntrykk av forholdene i vest.

Videre inndeler de opposisjonen i tre forskjellige kategorier som de bruker forskjellig taktikk overfor. Dette er et triks de har lært fra Sovjet.

Den første gruppen består av prominente personligheter tilsvarende Sakharov i Sovjet. Disse får stort sett være i fred, bortsett fra at man prøver å hindre dem i å ha kontakt med andre opposisjonelle og utlendinger. Men man terrorise-

egimet på offen- ot opposisjonen

rer dem ikke og kaster dem heller ikke i fengsel.

Den andre gruppen er mindre betydningsfulle folk, men som er aktive på forskjellige måter. De kan ha gått så langt som å undertegne Charta. De hjelper til med illegalt arbeid. Støttearbeid for fengslede opposisjonelle og leser illegale aviser etc. Slike folk mister som regel stillingene sine og blir plassert i tungt industriarbeid.

Den tredje gruppen er aktivistene. Disse er viktigst for motstandsbevegelsen. De samler underskrifter og organiserer illegale aviser og spredning av informasjon. Disse blir kastet i fengsel. Det er nettopp 10 personer av denne kategorien som nå er fengslet og skal stilles for retten for «kriminelle forbrytelser» mot staten og risikerer mange års fengsel. Peter Uhl er den mest kjente i denne gruppen.

Myndighetene setter alt inn på å forhindre denne kategorien opposisjonelle å få forbindelse med utlendinger.

R.F.: — Hvilken formell begrunnelse bruker myndighetene når disse fengsles?

A.R.: — Rudo Pravda (partiorganet, red.) skrev i forbindelse med fengslingen at de arbeidet fordekt for vestlige krefter mot den tsjekkiske staten. De beskylder dem for å oppmuntre og støtte terrorisme. På den måten prøver de å kriminalisere dem i folks øyne og spiller på folks negative følelser overfor terrorisme. Peter Uhl er helt siden 1977 stemplet som terrorist. Det er heller ikke utenkelig at sikkerhetspolitiet vil prøve seg med provokasjoner og arrangere terroraksjoner som de vil prøve å sette i forbindelse med opposisjonen og Charta.

R.F.: — Har denne propagandaen noen gjennomslagskraft i befolkninga?

A.R.: — Overhodet ikke. Denne propagandaen er først og fremst beregnet på vesten. Et forsøk på å svekke sympatien blant demokrater i vest.

R.F.: — Hvordan er det tsjekkiske folkets følelser overfor den sovjetiske okkupantmakta?

A.R.: — Hatet mot den sovjetiske okkupantmakta er antagelig større enn hatet mot den tyske okkupantmakta under

den 2. verdenskrigen. De kom som venner i den andre verdenskrig, men se hvordan det er nå. Barn av patrioter som ble myrdet av tyskerne ble ikke forfulgt av nazistene, men nå ser vi at det er nok å være i familie til motstandskjempere for å bli trakassert. De mister studieplasser og jobbene sine.

R.F.: — Ledelsen i Tsjekkoslovakia og deres støttespillere i Norge prøver å skape det inntrykket at okkupasjonen nærmest er et tilbaketrukket stadium og ting nå utvikler seg til det «normale» i landet?

A.R.: — Det er fremdeles stasjonert mellom 8 og 12 sovjetiske divisjoner i landet. De er stasjonert i egne garnisonsbyer. Her kan de drive øvelser og bo avskjermert fra det folk de passer på. Det er i alt 4 slike områder som ligger slik at de danner en linje tvers over landet.

Soldatene holder seg for det meste i kasernene og går minst mulig ute blant folk. Når de går ute må de gå i grupper, helst sammen med medlemmer av parti eller ungdomsforbundet. Det er ikke trygt for dem å bevege seg alene blant vanlige folk. I slike byer er det like mange okkupasjonssoldater som vanlige innbyggere, men likevel kan man nesten ikke se soldatene. Slik vil de skape inntrykk av at okkupasjonen er over. Men dette lurer ingen. De har jo jagd folk ut av husene så sovjetiske offiserer kan overta. I 1972—73 bygde de egne skoler for barna til offiserene. De har egen flyplass der de frakter soldater på permisjonsreiser til Sovjet uavhengig av det tsjekkiske folket.

R.F.: — Hvordan vil du karakterisere ledelsen i dagens Tsjekkoslovakia og Sovjet. De prøver jo å framstille seg som sosialistiske ledere?

A.R.: — Det vil kreve en meget lang utredning hvis jeg skulle forklare skikkelig hva jeg mener om dette. Kort fortalt mener jeg at det skjedde en virkelig revolusjon i 1917. Lederne for dette satte seg utopiske mål. Da dette målet ikke ble nådd var det umulig å vende tilbake til tsarismen. Isteden har de som overtok bygd nye maktorganisasjoner. Disse er karakterisert ved et monopolistisk byråkrati som har all makt konsentrert i sine hender. De bærer også en drøm i seg om å erobre makt over hele verden. Dette ser vi klart når vi analyserer sovjetisk utenrikspolitikk.

Kampuchea-debatten held fram. Hans Petter imøtegår delvis L.M. som hadde et langt innlegg i forrige nummer av Røde Fane. Han tar opp skuldingane om folkemord under Pol Pot og vedgår at det nok skjedde overgrep, sjøl om han avviser den massive het-sen mot Kampuchea. Han hevdar at det er naudsynt å diskutera dette heilt ope for å få fortgang i solidaritetsarbeidet. Han er kri-tisk til einskapspolitikken til Pol Pot, men held fast ved at hoved-lina til Pol Pot var korrekt.

— Pol Pot gikk for fort fram

Kampuchea er i dag okkupert av Viet-nam. Det er ei presserande oppgåve å ut-vikle eit landsomfattande solidaritetsar-beid for Kampuchea. Det er forskjellige problem som gjør at det har vori vanske-lig å komma skikkelig igang med eit slikt arbeid. Det viktigaste er dei motseiingane folk på venstresida har til Kampuchea under Pol Pot.

L.M. seier i Røde Fane 4/79 at han prinsipielt er imot ein slik diskusjon nå. Det syns jeg er eit dumt prinsipp. Skal vi få sving på Kampuchearbeidet, må vi ha denne diskusjonen nå.

Revisjonistane trekker samanlikningar mellom terroristen Idi Amin og Pol Pot, og mellom den tanzanianske invasjonen (okkupasjonen?) av Uganda og den viet-namesiske okkupasjonen av Kampuchea. Det er klart at dersom Pol Pot tok livet av 1—3 millionar kampuchearar, stiller det det nasjonale sjølvstendet under Pol Pot i eit sær-s falmande lys.

I denne artikkelen vil jeg reise spørsmåla om vald i Kampuchea og einskaps-politikken til Pol Pot.

Debatt:

Folkemord eller 7 drepne?

I nummer 1/75 av Fritt Kambodsja skreiv Vennskapssambandet Norge — Kampuchea (VNK) i artikkelen «Presse-hets i norske aviser»: «Det er bare de ab-solutte toppmennene Lon Nol, Sirik Ma-tak, Son Ngoc Thanh, In Tam, Long Bo-ret og Sosthene Fernandez (dessutan Lon Non) som er dømt til døden. Det skjedde på Kampucheas 2. nasjonale kongress ...» Altså 7 av dei største quislingane. Dette standpunktet heldt VNK offisielt fast ved etter som det sto meir og meir i

norsk og internasjonal presse om «folke-mord» og «terror» i Kampuchea. «Impe-rialistiske løgner» kalla vi det.

Vi forsto ikkje revolusjonen godt nok

Krigen i Kampuchea 1970—75 er ein av dei blodigaste i historia. Talet på drepne varierer mellom 800 000 og 1,5 millionar av ei befolkning på om lag 7—8 millio-nar. Det er uråd å komma med eit nøyak-tig folketal i Kampuchea, like så lite som andre land i den 3. verda. Det fins jo ik-kje noe statlig eller kommunalt folkeregis-ter. I Tanzania oppfordra styresmaktene folk til å halde seg utadørs den dagen fol-keteljinga skulle finne stad!

Tenk deg at kvart åttande/tiande men-skeske du kjenner blei drepne i Norge. Sjå deg rundt og tel! Eller tenk deg at alle innbyggjarane i Oslo blei skotne. Tenk deg i tillegg at 200 000 blei invalidisert, at alle byane blei bomba i filler, at jorda var full av bombekrater, at kommunika-sjonsnettet var stansa opp. Legg til at

Pol Pot på marsj mellom regjeringa sine soldatar. Gikk han for fort fram etter at landet vart fritt i -75?

kvinnene blei valdtatte, at folk lei av svolt og dødlige epidemiar. Da har du ei sammanlikning med Kampuchea rett etter krigen.

Likevel trur jeg det er ganske umulig for oss som ikkje har vori der å tenke oss øydeleggingane. Det var mye verre enn i Nord-Norge 1944/45. Tyskarane tok tross alt ikkje så mange liv og dei bomba ikkje jorda. Det var verre enn i Vietnam og Laos. Verre enn i Tyskland og Polen. Alle dei amerikanske B-52 flya med 50 tonn bomber om bord blei satt til å bombe Kampuchea etter Paris-avtalen om Vietnam i januar 1973.

Bondekrig

Tenk på det hatet som var i det norske folket etter at vi hadde jaga ut tyskarane. 30 blei dømde til døden i Norge, men kor mange blei tatt av dage i det stille, tru? I Frankrike varierer talet på henrettelsar etter 2. verdenskrig mellom 10 og 100 000.

Likevel var det ikkje samme slags krig

dei førte i Kampuchea som vi førte i Norge. 85—90 prosent av folket var bønder. Dei fleste kunne ikkje lesa eller skrive. Dei hadde lita eller inga organisasjonserfaring. Frå historia kjenner vi til at bondekrigar er enda blodigare enn andre. Det skal ikkje skulas under ein stol at det var ein opprørsk tradisjon i Kampuchea at ein tok livet av fiendane på ein grusom måte.

Kva skjedde så i Kampuchea? Dei viktigaste quislingane blei drepne. Og med full rett. Folket ville ha mista tiltrua til den nye regjeringa om ikkje forbrytarar a la Rinnan blei skotne.

Men utover det? Det skjedde vilkårlige drap. Talet kan vi ikkje seia så mye om, trulig tusnar. Det var bondemassane som gav uttrykk for det nesten utøylige hatet sitt ved å ta livet av gamle føydalistar, quislingar, blodsugarar og andre. Det meste skjedde i Battambangprovinsen mot Thailand som var okkupert heilt fram til frigjøringa i 1975. Dessutan veit vi det skjedde i noen av provinsane mot Vietnam.

Var det lina til partiet at desse skulle drepas? Vi kan ikkje vera sikre, men trulig var det ikkje lina. I eit intervju med le Monde 2. juni -79 sa Kampuchear utanriksminister Ieng Sary at regjeringa ikkje ville seia frå seg ansvaret, men at drapa ikkje skjedde etter ordre.

Jeg vil leggja til at VNK heile tida brakte vidare dei meldingane og dei synspunkta vi fekk frå Kampuchea. Ein ting var at desse ofte var alt for optimistiske. Noe som var alvorligare for oss var at vi ikkje hadde ei sjølvstendig vurdering av materialet. Vi godtok det meste utan å tenke skikkelig gjennom saka. Der vi var usikre på kva som var rett, forsvarte vi linna til Kampuchea utad.

Evakueringa

Var det ikkje andre årsaker enn hemn til at det skjedde vilkårlige drap? Jeg trur det.

La oss sjå nærare på evakueringa. Det var fleire årsaker til evakueringa. Det viktigaste var nok faren for kontrarevo-

KAMPUCHEA-DEBATT

lusjon. Vi veit at CIA hadde detaljerte planar om det. Den andre årsaka var svolten. Det fantes verken mat eller vatn i Phnom Penh, på landsbygda fantes det små forråd, dessutan fantes det jord til å dyrke. Begge desse grunnane er gode nok til at evakueringa var riktig. Jeg trur ho var så fredlig som råd var. Vi skal hugse på at det var fleire hundre vestlige diplomatar og journalistar i Phnom Penh på den tida. VG hadde ein journalist der som ikkje såg massakre. Sjefen for hetskampanja mot Kampuchea, pater Francois Ponchaud, var der. Ingen kunne fortelje at dei sjølv såg massakrar eller ter-
ror.

Men det gikk rykte om det. Noe i desse rykta er det nok eit hårstrå i eller to. Det skal ikkje så mye fantasi til å forstå at mange av dei som opprinnelig budde i byen var rasande på evakueringa. I kva mon dei gjorde motstand og kva for konsekvensar det fekk, kan vi foreløpig bare spekulere om.

I alle klassesamfunn er det ei viktig underordna motseiing mellom by og land (landsbygda). Både i Khieu Samphan si doktoravhandling frå 1959 og i boka «Det kooperative spørsmålet» av Hou Youn (han var ein av leiarane under krigen mot USA, men dauda av sjukdom rett før frigjeringa) konstanterar dei at byane suger rikdom ut av landsbygda. Og det har dei rett i. Men dei overdimensjonerer denne motseiinga og hevdar for eksempel at arbeidarane i byane er med å undertrykke bøndene.

Dette ser jeg på som ein feilaktig analyse. Men dette synet heldt kommunistpartiet fram for bøndene og fekk trulig spontan støtte frå dei. Byen var jo først og fremst Phnom Penh. Det var der Lon Nol og dei andre quislingsjefane budde. Der var den amerikanske ambassaden som sendte bombefly over dei. Bøndene hata nok byen og dei som budde der. Dette er etter mi mening ei årsak til henrettelsar av folk frå byen.

Folkemord?

Det er på tide å svare på spørsmålet om det har skjedd vilkårlige drap i så stort omfang at vi kan kalla det folkemord. Svaret mitt er *nei*. Det fins ikkje grunnlag for å seia det.

Sjølv om landet isolerte seg alt for mye, var det heile tida delegasjonar som

reiste rundt i Kampuchea. Det er ikkje mulig å skjule folkemord. Ikkje i våre dagar med satellittovervaking, flyktningar som kan fortelja til verdspressa osv. Flyktningane frå Kampuchea kan stort sett fortelje om arbeid. Noen av flyktningane ljuger bevisst. Det er slike som kjem på førstesidene i blada. Noen av flyktningane seier dei har sett drap, og det trur jeg dei har.

Delegasjonane som har vori i landet frå 1976 fram til okkupasjonen fortel stort sett det samme. Dei såg ikkje redsla i auga på folk. Jeg står fast ved at det har vori ei imperialistisk hetskampanje mot Kampuchea.

Skal vi stø eller gå imot?

Vi må jo meine noe om dette. Folk her til lands lurar (med rette) på om vi som snakker om væpna revolusjon vil drepe for fote her til lands om vi kjem til makta. For L.M. er ikkje dette eit problem. Skjedde det overgrep? spør han seg sjølv og svarar «Sikkert». Og så raser han vidare i den lange artikkelen sin.

Dette er for lettvtint. Vilkårlege drap er ikkje noe populært, det har svekka Kampuchea internasjonalt. Vi må kunne prestere noe betre enn et oppgitt «sikkert».

Det var store diskusjonar om kva dei skulle gjera med kontrarevolusjonære i Kina etter revolusjonen. Mao oppsummerte han slik. «Når det gjelder kontrarevolusjonære som fortjener dødsstraff, skal en bare henrette dem som skylder blod eller som har begått andre større forbrytelser som vekker offentlig harme, slik som gjentatte voldtekter eller plyndring av store mengder eiendom eller som har påført nasjonen uhyre stor skade.» Mao meinte at dersom ein ikkje var sikker på om ein skulle henrette eller ei, da fekk ein la vera. «Så lenge vi unngår feilaktige henrettelser trenger vi ikke bekymre oss, sjøl om borgerskapet hyler opp». 80–90 prosent av dei som fekk dødsdom i Kina blei benåda.

Vi kan ikkje stø vilkårlige drap. Ein gjør seg sjølv og revolusjonen ei bjørneste om ein stør feil. Jeg stør ikkje vilkårlige drap i Kampuchea, jeg går mot dei.

Men jeg er samd med L.M. i at vi ikkje har grunn til å moralisere. Jan Myrdal hevdar at det som har skjedd i Kampu-

— Bøndene i Kampuchea hata nok byen og dei som budde der. Og kommunistene heldt fram ei feilaktig analyse for befolkninga på landsbygda, dei overdimensjonerte motseiinga mellom by og land...

chea vil skje om igjen og om igjen andre stader. Folk og nasjonar i den 3. verda frigjør seg og uskyldige folk vil bli drept. Skal vi gå mot dei nasjonale revolusjonane fordi noen blir drept i dragsuget etter sigeren? Det ville vera heilt borte i hampen! Jeg er 100 prosent for nasjonale frigjøringskrigar mot imperialismen.

Kvar gong ein nasjon frigjør seg frå imperialismen, vil pressa skrike opp om «folkemord» og «terror». Sjå på Iran. For den borgarlege pressa i Norge er det mye, mye verre at 2–300 storterroristar blir dømde til døden, enn at sjahan samman med CIA tok livet av titusnar demokratar og opposisjonelle. Slik vil imperialismen sin falske logikk prøve å slukke alle revolusjonar.

Kva ville Lon Nol gjort?

Kampuchea er fullt av lik. Det er ikkje

KAMPUCHEA-DEBATT

... noko som fekk konsekvensar då byane vart erobra og evakuert. Dette var nok ei årsak til avrettingar av folk frå byen, skriv Hans Petter i dette innlegget.

vanskelig for Heng Samrin å spa opp noen av dei 1 million lika som USA etterlét seg.

Kva ville ha skjedd om Lon Nol og USA hadde sigra? Det er viktig å reise dette spørsmålet, for det setter dei vilkårlige drapa i Kampuchea i sitt rette perspektiv. Jeg vil hevde: om Lon Nol hadde sigra, ville ein halv million, kanskje ein million mista livet. Dei ville blitt skotne, dei ville ha stroki med av sjukdom eller svolt.

Korleis kan jeg seia noe slikt? Det er dessverre nok av revolusjonar som har lidd nederlag. Dei kvite i Finland tok livet av 30 000 arbeidrarar etter nederlaget i 1918. Kor mange tok Suharto livet av da han styrta den nøytralistiske Sukarno i Indonesia i 1965? Tala varierer mellom ein halv og ein hel million. Og Franco, kor mye blod hadde han på hendene da han gikk i grava? 600 000? 800 000? Re-

volusjonen i Kampuchea var ein av dei blodigaste i historia. Vi kan trygt rekne med at Lon Nol ville fulgt opp brotsverka til Suharto og Franco.

Verda er ikkje eit pasifistisk paradys, og vil ikkje vera det før imperialismen har trukki det siste åndedraget sitt. Det er imperialismen som skapar valden.

Hva gjør Vietnam?

Grunnen til at Vietnam og Heng Samrin pratar så høgt om «folkemordet til fascisten Pol Pot» er at dei sjølv står med blod opp til halsen. Trulig er 100 000 kampucheanarar massakrerte etter okkupasjonen. Folk som blir drivne av Vietnam inn i Thailand kan fortelja om masseslakt. Vietnam har bokstavelig talt kasta alt progressivt på båten.

Derfor må vi rope høgt, VIETNAM DRIVER FOLKEMORD I KAMPU-

CHEA! Hører du? Vi kan ikkje la slikt skje utan å gjøra noe med det. Derfor: vær med og bygg opp solidaritetsarbeidet for Kampuchea!

Einskapspolitikken

Under frigjøringskrigen mot USA var det ein virkelig einskapsfront i landet, FUNK. Programmet til FUNK fortel at ein skulle «foreine og mobilisere alle sosiale klassar og lag, alle politiske parti, alle yrkes- og religiøse organisasjonar, alle patriotiske personar heime og i utlandet ...» Denne einskapspolitikken var ein av dei grunnleggande vilkåra for sigeren i 1975. Om kommunistane ikkje hadde fått med seg buddhistane, dei intellektuelle, dei nasjonale borgarane osv., ville sigeren ha kommi mye seinare, kanskje i form av ein invasjon frå Vietnam (som Vietnam hadde planar om på den tida).

Under krigen var dei intellektuelle først vaklande for Lon Nol, så var dei vaklande for frigjøringsfronten. Det var store streikar på universitetet i Phnom Penh dei siste åra av krigen. Straks etter frigjøringa blei dei intellektuelle med ut på landsbygda. Etter mi meining var det rett å la dei slite på rismarka den første tida, sia matsituasjonen var så prekær. Men frå 1976 var det mat nok i landet.

Jeg vil hevde at politikken med å la dei intellektuelle jobbe på rismarka heile året etter 1976 var feilaktig. Folk i regjeringa og i sentraladministrasjonen arbeida trulig på rismarka ein par månader i året. Det er ein fin politikk. Men heile året er ikkje så bra. Dei intellektuelle var ein viktig ressurs i Kampuchea som i alle andre land. Det var ikkje for mange av dei, det var for få.

Bøndene

Eit omstridt spørsmål for tida er den politikken Pol Pot hadde til bøndene. 20. mai 1973 starta offisielt kooperativkampanja. 5. januar 1976 blei grunnlova offentliggjort. Her står det i kapittel 2: «Alle viktige eigedomsmiddel er kollektiv eigedom til folket og organisert i fellesskap». Dette og andre opplysningar gjør det rimelig å tru at kollektiviseringa var avslutta da grunnlova blei vedtatt. Jeg er samd med LM at HHN sin artikkel er svak, at ME gjør det betre.

L.M. påstår at kollektiviseringa «gikk

KAMPUCHEA-DEBATT

svært raskt og lett» (R.F. 5—6/78). Dette gjentar han i R.F. 4/79: «Jeg har den oppfatninga at kollektivsystemet fungerer bra for bøndene før 1979».

Det som undrar meg er at L.M. ser så udialektisk på bøndene. Han seier sjølv i den første artikkelen sin at «jeg ... (har) mye mer kunnskap enn det store flertall av de som i utlandet har skrivi og diskutert om den kampucheanske økonomien». Det er jo ikke måte på smålåtenhet. 85 prosent er altså bønder, dei er ei homogen gruppe og dermed er alt sagt, ser det ut som L.M. meiner. Hou Youn skilde gruppene på landsbygda slik i boka si:

1 hektar (h.) = 10 mål

	% av befolkninga	% av den dyrka marka
Jordlause		
m/små jordlappar	35	6
Fattige bønder	18	10
Mellomstore		
bønder (2—5 h.)	33	38
Rike jordeigarar		
(over 5 h.)	14	46

Dei jordlause var halvproletarar. Dei måtte ha seg eit eller anna arbeid ved sida av for å klare seg. Fattigbøndene og mellombøndene var småborgarar, sjølv om det er klare skilnader mellom dei to gruppene. Dei rike bøndene er nasjonale borgarar. Dei var med å utbytta dei andre bøndene, særleg dei jordlause.

Alle desse klassane stødde frigjøringsfronten, men soldatane i frigjøringshæren blei rekruttert frå dei eigedomslause og frå fattigbøndene. At bøndene fekk bomber i hovudet kan jeg ikkje sjå hadde noe særleg å seia for klassestrukturen på landet. Jeg trur det var heilt rett å starta kooperativkampanja i 1973. Men dermed er det ikkje sagt at alt gikk skikkelig for seg. Alle dei fire gruppene på landsbygda hadde forskjellige haldningar til å danne kooperativ. Dei jordlause som var den største gruppa, var heilt for. Det samme var fattigbøndene. Desse gruppene fekk jord enten av rike jordeigarar som hadde flykta frå dei frigjorte områda, eller av dei gjenverande rike bøndene. Før kooperativkampanja hadde det heilt sia statskuppet i 1970 vori «solidaritetsgrupper for gjensidig hjelp».

Rikbøndene mista jord, dei fattige

fekk. Det er enda for lite materiale til å vera stor i kjeften og komma med skråsikre påstandar på korleis reaksjonane var og kva som skjedde i meir detalj. Likevel vil jeg påstå: Særleg dei rike bøndene, men og i ein viss grad mellombøndene var nok ikkje så glade for å danne kooperativ.

Det «kinesiske skjemaet» ubrukelig i Kampuchea», er et riktig poeng i artikkelen til L.M. Med det må vi forstå at Kampuchea er så særeigen at dei ikkje kunne bruke røynslene frå Kina. At Mao var bra (?) i Kina, men ubrukelig i Kampuchea. Når det gjelder kollektiviseringa, argumenterer han for dette synet i artikkelen sin.

Alle er vel samde om at Kina og Kampuchea ligger på to forskjellige plassar på verdskartet, at det ikkje går å overføre røynslar frå den eine til den andre mekanisk. Likevel meiner jeg at folk i den 3. verda kan lære svært mye om sosialistisk oppbygging av Mao. Bl.a. ein slik ting at ein ikkje skal presse kollektiviseringa av gruppene som tilsvarer rikbønder og mellomstore bønder, for fort. Vi må vera

varsamme med å helle ut marxismen med dogmatismen.

Einskapsfronten

Er einskapsfronten noe som bare gjelder i ein krigssituasjon? Så vidt jeg forstår bryr ikkje L.M. seg noe om einskapsfronten i fredstid. Mao pekte på at det var to alliansar i Kina etter 1949. Alliansen mellom arbeidarklassen og bøndene, og alliansen mellom arbeidarklassen og det nasjonale borgarskapet.

La oss høre på Mao: «Sjøl etter at oppgava med å kjempe mot imperialismen og føydalismen i hovedsak er fullført, må vi fortsatt holde på alliansen med det nasjonale borgerskapet ei viss tid. Det vil vi vinne på når det gjelder å hanskas med imperialistiske angrep, å utvikle produksjonen og stabilisere markedet og også når det gjelder å vinne borgerlige intellektuelle over til oss og omdanne dem».

Var det noe som bare gjaldt Kina ei viss tid i 50 åra og ikkje kan brukas andre stader enn da og der? Var det ikkje rett i Kina heller, sia L.M. nemner at Stalin ik-

Utenlandske diplomater ser på skadane etter bombinga mot Siem Reap i februar 1976, visestatsminister Ieng Sary i midten.

— *I dag har Ieng Sary kome med ein slags sjølvkritikk i fleire intervju for den tidlegare politikken og opna for ein ny einskapspolitikk, skriv Hans Petter.*

KAMPUCHEA-DEBATT

kje var samd med Mao om det nasjonale borgarskapet? Jeg meiner dette er eit marxistisk prinsipp som har vist seg å passe ikkje minst i Kampuchea.

Kanskje blei dei litt store på det i Kampuchea i 1975 og trudde dei kunne sigre over alle som prøvde å trengje over grensa. I alle fall var dei klar over alt i 1975 at både USA og Vietnam hadde planar om å angripe Kampuchea. Ein betre einskapspolitikk ville ha styrka forsvaret.

Det samme gjelder med buddhistane. Dei hadde vori med i FUNK under krigen. Men i den nye grunnlova blei alle religionar som var reaksjonære (og kven er ikkje det?) forbodne. Det var den samme feilen som dei gjorde i Albania. I den situasjonen som er nå, trenger Kampuchea sårt støtta frå buddhistane.

Hovudmotseiinga

Kompradorborgarskapet, altså den delen av borgarskapet som var for imperialismen, og føydalistane blei slegne i og med sigeren 17. april 1975. Hovudmotseiinga i landet blei da på den eine sida arbeidarklassen, på den andre sida det nasjonale borgarskapet. Dette er ei antagonistisk motseiing. Men ein trong ikkje løysa denne hovudmotseiinga på samme måte som motseiinga mellom borgar og arbeid i Norge, ved ein væpna revolusjon. Erfaringa frå Kina og andre stader viser at det er best å lirke det nasjonale borgarskapet med seg i den sosialistiske oppbygginga.

Pol Pot gikk for fort fram med kollektiviseringa. Han neglisjerte einskapen mellom arbeidarklassen og dei fattige bøndene på den eine sida og det nasjonale borgarskapet på den andre. Dette gjorde at regjeringa fekk fleire fiendar enn ho trong. L.M. har store illusjonar når han seier at det går strålende i frigjøringskrigen mot Vietnam. Sanninga er at det ikkje går så fint, at det er ein god del problem. Ikkje minst har dei problemet med å skape ein ny einskapsfront. Ieng Sary har den seinare tida i fleire intervju kommi med ein slags sjølvkritikk mot den tdligare politikken og opna for ein ny einskapspolitikk. Den skal ikkje bare gjelde under den pågåande folkekrigen mot Vietnam, men og etter den kommande sigeren. Det skal vera blandingsøkonomi, sa Ieng Sary. Det nasjonale borgarskapet skal få attende eigedomretten.

Den offisielle lina til Kampuchea etter frigjeringa er at det ikke har vori eit nasjonalt borgarskap. Det var bare arbeidarar og bønder. Klassekampen foregikk bare innad i det kommunistiske partiet som linekamp mellom ei borgarlig og ei proletær linne, ikkje mellom arbeidarklassen og det nasjonale borgarskapet. Jeg skulle likt å høre kva L.M. meiner om at det ikkje var eit nasjonalt borgarskap i Kampuchea 1975—79, og korleis han ser på dei nye tonene frå Ieng Sary.

Skal vi ta avstand frå Pol Pot?

Det reiser seg røyser på venstresida som vil fordømme Pol Pot. Dei sammanliknar han med Wang Ming og ultravenstre feila hans, dei kallar Kampuchea for «statsføydalisme». Jeg kan ikkje vera med i eit slikt kor. Jeg har pekt på ein del ting jeg ser på som feil, og jeg kan peke på fleire om det trengs. Men heilskapen i politikken til Pol Pot har vori god. Jeg meiner Kampuchear kommunistparti er framskredent når det gjelder militærspørsmål og masselinne. Kva har dei ikkje oppnådd i dei dryge 3½ åra dei fekk styre i fred? Pol Pot klarte å brødfø Kampuchea på kort tid. Landet var i ferd med å eksportere ris. Folk lærte å lese og skrive. Malariaen som heldt på å ta knekken på dei, blei slått effektivt tilbake. Folk fekk nye hus. Dei fleste såg med stor tiltru på framtida. Kampuchea var eit strålende eksempel for den 3. verda spesielt.

Kva for plass skal Pol Pot ha i den nye solidaritetsrørsla i Norge?

Jeg stør Pol Pot. Men det er eit faktum at dei fleste ikkje gjør det i Norge. Derfor kan vi ikkje stille som krav til folk som skal vera med i den nye solidaritetsrørsla at dei har samme synet som meg. Jeg meiner at vi må la tida tale sitt eige språk. Fronten må stå på det prinsippet at folket i Kampuchea sjølv må bestemme kven som skal leie dei. Nå fører Pol Pot folkekrig mot Vietnam. Denne folkekrigen må vi stø. Om det er andre i Kampuchea som dukkar fram og slåss mot Vietnam, må vi stø dei med. Vi må samle alle dei i Norge som er mot den vietnamesiske okupasjonen av Kampuchea og som er for at folket i Kampuchea skal styre si eiga framtid.

Hans Petter

OVERFALLET PÅ KAMPUCHEA

Hvorfor angrep Vietnam?

Lurer du på om redselskildringene om «det blodige Pol Pot-regimet» er sanne? Ønsker du deg fakta om forholdene i Vietnam? Veit du lite om grensestriden mellom Vietnam og Kampuchea?

Denne boka gir mange opplysninger om disse spørsmålene.

Av innholdet:

- Reportasje fra Kampuchea høsten 1978
- Intervjuer med Pol Pot og Ieng Sary
- Flyktningeintervjuer
- Artikler om Vietnam, om grensestriden, forholdet til Sovjet m.m.

Boka er utstyrt med bildeseksjon og kart. 192 s., pris kr. 42.

I bokandelen nå.

FORLAGET
OKTOBER

Debatt:

Det er to områder der vi nordmenn har en beundringsverdig evne til å komme i harnisk. Det er måldebatten og alkoholdebatten. Røde Fane har nå tatt opp den ene av dem — måldebatten med en lang artikkel av «Målaktivistar i Trondheim» som siste ord til nå. Målaktivistene er så skarpe og kategoriske at en stakkar som ikke deler deres syn blir reint redd for å ta til orde, av redsel for å bli hengt ut som en maskert representant for det danske koloniveldet. Men det får stå sin prøve. Målaktivistene skal ha ros fordi de har argumentert grundig for synet sitt og fordi de har formulert seg klart. Særlig vil jeg rose dem fordi de har lagt fram et forslag til målpolitisk plattform for AKP(m-l) i seks korte punkter. Dette gjør det lettere å drive diskusjonen framover. Jeg skal prøve å være like skarp, sånn at vi slipper å diskutere skinnuenheter.

1. UENIG I ANALYSEN:

Målaktivister skriver: «... i det kapitalistiske Noreg vil alltid folket sitt eige språk, nynorsken, møte motstand frå kapitalen og borgarskapet med sitt språk, bokmålet.» Uenig. Teorien om «klasse-språk» er dødfødt og den er fremmed for marxismen. Målsprøsmålet er knytta til det nasjonale spørsmålet og kan derfor teoretisk sett løses uten at klasseforholda endres. (Jeg kjenner ikke til at det finnes noe «Sveriges Mållag», sjøl om klassekarakteren til den svenske staten er den samme som klassekarakteren til den norske staten.) Målsprøsmålet i Norge er en rest av den nasjonale uavhengighetskampen. Dette sier jo målaktivistene et annet sted, så jeg går ut fra at det siterte avsnittet er ei avsporing.

«Bokmålet er ein avert av det danske nasjonalspråket.» Skriver målaktiviste-

I dette innlegget polemiseres det mot «Målaktivister i Trondheim» som hadde innlegg i Røde Fane nr. 3 og 4.

Artikkelforfatteren hevder at det ikke bare er statens ansvar at oppslutninga om nynorsk er gått tilbake, men at det også skyldes objektive svakheter i det nynorske språket. Han er også kritisk til den språkpolitiske taktikken til «Målaktivister», og er uenig i at partiet bør ha programfestet en språkpolitisk linje.

Innhogg i måldebatten:

NYNORSKEN

HAR OBJEKTIVE

SVAKHETER

ne. Uenig. Typisk nok avslutter de sin historiske analyse omkring 1905. De ser i praksis bort fra at det er trekvart hundre år sia bokmålet skilte lag med dansken. De later som om dette ikke har betydd noe som helst. Så lenge slike skylapper får rå i målrørsla trur jeg at det er dystre perspektiver for framtida til nynorsken. Problemet er jo at bokmålet på tross av den danske opprinnelsen, har blitt så mye av den norske kulturarven at det ikke lar seg skille fra den. Noe av den beste norske litteraturen er skrivi på bokmål. Dette har satt spor etter seg. En strategi for målrørsla som ikke tar hensyn til dette vil ikke føre til framgang.

Målaktivistene kaller nynorsk for en «samnevner» for de norske dialektene. Delvis uenig. Nynorsk har tatt utgangspunkt i vestlandsdialektene og det preger nynorsken. Dette er ikke nødvendigvis en kritikk av nynorsken. Det er flere nasjo-

nalspråk som bygger i hovedsak på en eller noen få dialekter. Moderne kinesisk bygger f.eks. på Beijing-dialekten. Jeg er enig med aktivistene i at det ikke er noen ting i nynorsken som ikke er norsk, at det grunnleggende systemet er norsk osv. Men jeg kan ikke være enig i at nynorsken ikke er farga av at den bygger på vestlandsdialektene i første rekke. Ved å dekke over dette prøver målaktivistene å slå en strek over de virkelige objektive problemene som hindrer nynorsken i å bli det eneste norske skriftspråket. De reduserer det hele til klasseundertrykking, vrang vilje, uriktig linje osv. altså subjektive forhold. Men ei sånn framstilling kan sjølsagt ikke forklare hvorfor nynorsken er mest utbredt på vestlandet, hvis en da ikke for alvor mener at vestlendingene har en høyere nasjonal bevissthet, er mindre påvirket av borgerskapet eller liknende.

Tør målaktivister drøfte påstanden om at nynorsken har objektive svakheter, spør artikkelforfatteren.

2. SVAKHETER VED NYNORSKEN

Det er ingen tvil om at nynorsk i motsetning til bokmål er norsk tvers gjennom. Det ideelle ville være om alle i Norge skreiv nynorsk. Det er riktig at de danske restene i bokmålet kan være nokså plag-somme for oss bokmålsbrukere, for ikke å snakke om at det er fordømt irrasjonelt å ha to norske skriftspråk. Men det ideelle kan ikke alltid oppnås så lett. Nynorsk har gått tilbake som skolemål hvert eneste år sia 1943, unntatt i 1978. At dette blant annet skyldes statens undertrykking av nynorsken, kan vi lett bli enige om. Men finnes det ingen svakheter ved nynorsken sjøl som har bidratt til tilbake-

gangen? Tør målaktivistene drøfte dette spørsmålet?

Målaktivistene kommer med kjekke finter om at østlendinger får se å skrive dialektfarga nynorsk og ikke konservativt vestlandsnynorsk o.l. De spør seg ikke hva en sånn tendens kommer av. Som østlending opplever jeg problemet sånn: Nynorsken har en lang serie forbud mot gode norske ord som jeg bruker i min dialekt. For å være på den sikre sia legger jeg nynorsken min så langt vekk fra dialekten min som mulig. Målaktivistene snakker hånt om folk som må skrive bokmål med «ordlista i handa». Men en østlending må skrive nynorsk med «ordlista i handa» hvis han skal skrive dialektfarga nynorsk. Uten den vil han lett råke ut for nynorskens tabuer og forbud. Hva mener

jeg med det? Jo, f.eks. «an-be-het-else»-forbudet, at det er forbudt å skrive *ansettelse*, *kjærlighet* og *bevis*. Dette skal visstnok ikke være norsk. Nei, det er vel lånt fra dansk og tysk. Det spiller bare ingen rolle, norsk er det likevel, langt mer norsk enn «eg vil eksemplifisera» som det heter på Berge Furresk eller byråkratnynorsk. Det har liten verdi å snakke om «dialektfarga nynorsk» så lenge et stort antall ord fra dagligtalen er forbudt. Resultatet blir at østlendinger flest skriver et dødt og nyansefattig nynorsk. Jeg er prinsipielt for nynorsk, men i valget mellom dårlig nynorsk og godt bokmål velger jeg det siste. Kjære målaktivister og andre: drep ikke det levende og letteste språket til Jon Michelet ved å kreve at han skal stotre seg fram på nynorsk. Ødelegg ikke det nyanserike språket til Solstad med liknende krav.

3. UENIG I TAKTIKKEN

Målaktivistene vil kreve av sentrale organer i AKP(m-l) at de bare skal bruke nynorsk. Om jeg har stemmerett på det landsmøtet som skal behandle dette forslaget vil jeg stemme imot. Jeg vil støtte en realistisk plan for å styrke nynorskens stilling i partiet, men jeg går ikke med på ei språklig tvangstrøye. For folk som ikke behersker nynorsk vil det bety tvungen norskundervisning på nytt. Vanskeligst blir det for arbeidere fra østlandet uten videregående skolegang. Det blir sjølsagt lettere for de intellektuelle, men også for dem vil det by på problemer. Det er vanskelig for en østlending å holde en tale som hun har skrivi på nynorsk. Den må da «omskrives» i hjernen mens en snakker og det gjør det vanskeligere å konsentrere seg om det en har å si.

Jeg er ikke overbevist om at det er nødvendig for et kommunistisk parti å komme fram til en felles språkpolitisk analyse. Partiet er i første rekke skapt for å lede kampen for sosialismen og kommunismen. Det er mulig for folk med motsatte oppfatninger av språkpolitikk å stå i samme parti, så lenge de er enige om strategien for sosialismen. Men det er ikke mulig å danne et kommunistisk parti der folk er uenige om strategien for sosialismen, men enige om språkpolitikken. For sånne formål danner en andre organisasjoner, som f.eks. Noregs Mållag.

Gaukatore

BØKER

Firerbandens lærebok i politisk økonomi

Ved lesing av nåtidig kinesisk materiale omkring firerbanden har det ofte slått meg at det umulig kan være den «hele og fulle sannhet» som kommer fram. Parallellen til firerbandens egen kampanje mot Deng er der. Største delen av kampen mot ham ble spunnet rundt *ett* utsagn. Det var likegyldig om katten var svart eller hvit, bare den fanget mus. Et utsagn som stammet fra slutten av 50-åra. Derfor er det interessant når forlaget Modtryk i Danmark kan presentere en kinesisk lærebok om sosialismens politiske økonomi, «Grunnleggende viden om politisk økonomi». Boka kom ut i 1974 med revidert utgave i 1975. Her er 250 sider fra firerbandens hand, spesielt da Zhang Chun-qiao. Ekstra interessant blir den fordi det hevdes at denne boka forsøker å følge opp de kritiske merknadene Mao i sin tid gjorde under lesinga av ei tilsvarende bok russerne ga ut i 50-åra. (Forlaget Oktober ga ut deler av den boka for en del år tilbake under tittelen «Politisk økonomi», men ikke den delen Mao kritiserer.)

Her vil jeg forsøke å finne ut om det som står i boka stemmer overens med det firerbanden er anklaga for, vurdere bokas kvalitet og sammenlikne den litt med de kritiske merknadene Mao i sin tid gjorde overfor russernes økonomiske politikk.

En av Maos hovedanklager mot russernes bok er slik: «Denne boka er dårlig skre-

vet, den har ingen overbevisningskraft, ved gjennomlesing fatter vi ingen interesse for den». ... «Alltid blir det tatt utgangspunkt i begreper og definisjoner.» Mot dette sier Mao: «Grunnsetninger og prinsipper kan bare utledes som et resultat av analyser og undersøkelser.»

Uten en eneste modifikasjon vil jeg si at denne kritikken fullt ut rammer firerbandens bokskriving. På de 250 sidene er det ikke *ett* tall, ikke *ett* virkelig faktum. Hele boka er et propagandaskrift hvor moralbegreper har erstatta analyser. Den lærer oss en god del om firerbanden, men ingenting om sosialismens politiske økonomi. Gjennom

13 kapitler klarer boka bl.a. å unngå disse områdene:

Knytte oppbygginga av sosialismen i Kina til de historiske, kulturelle og geografiske betingelsene i landet. Drøfting av andre teorier, enda det helt siden 1920-åra er produsert mer eller mindre intelligente økonomiske teorier både i sosialistiske og kapitalistiske land. Ingen vurdering av hvordan de forskjellige tiltaka som «Det store spranget», kollektiviseringa ol. fungerte, hva som var dårlig og hva som var bra.

Samtidig frigjør boka firerbanden fra en del av de mest uforståelige anklagene. I Røde Fane 4/77 står det at «'Banden' nevnte ikke plan

fordi den var mot plan.» Ellers har vi hørt at de gikk mot det sosialistiske prinsippet om «Fra enhver etter evne til enhver etter innsats». Begge påstandene er sterke og sensasjonelle. Det siste prinsippet er jo såpass etablert at noen som ønsker å smykke seg med tittelen marxister vanskelig kan ta avstand fra det. Den første er enda underligere. I et land som Kina, der både politisk og økonomisk makt er sterkt sentralisert og der historia har gitt utallige eksempler på hvor vanskelig det er å holde hele riket sammen, går noen som ønsker makta for seg aleine mot planlegging! Logisk stemmer det ikke. Ser vi på læreboka stemmer det heller ikke. Her er et stort kapittel om planlegging og ett som forsvarer lønn etter innsats. Dette betyr ikke at firerbanden hadde korrekte oppfatninger av disse to områdene, men det gjør det mer sannsynlig at de i en periode faktisk fikk med seg flertallet i KKP's sentralkomite.

Når det er sagt, er det likevel ingen tvil. Hvis den linja som boka forfekter har dominert store deler av Kinas økonomi, da har det vært et sant virvar mange plasser.

Den grunnleggende ideen forfatterne terper på, er at bare endringer i overbygninga kan endre basis. For at Kina skal kunne ta større skritt framover må folk endre tankene sine. De går hardt ut mot Liu Shao-qi og Chen Boda som hevda det fantes en

«Grundig utslettelse» er tittelen på denne kinesiske karikaturtegninga. Ville firerbanden «utslette» den kinesiske økonomien, eller fulgte de Maos linje? Dette blir drøftet i denne bokanmeldelsen.

BØKER

Grundlæggende viden om politisk økonomi

★MOOTRYK

义的侵略和颠覆的威胁,始终存在着。然资本是一种国际势力,无产阶级国际的事业。当俄国无产阶级在十月革命中取得社会主义革命和社会主义建设的胜利。只有在全世界范围内,只有靠各国无产阶级最后取得胜利。”◎斯大林在同托洛茨基和捍卫了列宁主义。但是,赫鲁晓夫却一再鼓吹什么在苏联“社会主义不但取得了彻底的胜利”。这是对列宁叛徒鼓吹这种谬论,其目的对内是

Kinesisk lærebog om sosialismens politiske økonomi

300 sider
64 kr.

motsigelse mellom det framskredne sosialistiske systemet og de produktivkreftene samfunnet rårde over. Etter bokas mening eksisterer en slik motsigelse overhodet ikke. Sjøl om også nødvendigheten av teknikk og maskiner blir nevnt er det i overbygninga kampen skal foregå. Forfatterene sier: «..., og føre den sosialistiske revolusjonen på overbygningas område helt til slutten», er det sentrale. For å understreke denne holdninga finner vi et annet sted denne heroiske kunngjøringa: «Vi er ikke redde for å være uten maskiner, vi er bare redde for å være uten viljestyrke. Med et rødt hjerte og et par hender kan vi stole på egne krefter og klare det.»

Boka vasker også ut skillet mellom sosialisme og kapitalisme. Store avsnitt er skrevet på en måte som gir leseren inntrykk av at det er kapitalistiske forhold som blir beskrevet. Kampen mot borger-

lig rett blir gjentatt til det dysser leseren i søvn, Maos uttalelse om at Kina fremdeles praktiserer en 8 trinns lønnskala likeså. Mens Mao i sin kritikk av den russiske læreboka understreker, i opposisjon mot den, at det grunnleggende spørsmålet er spørsmålet om hvilket økonomisk system som praktiseres, om massene gjennom staten har overtatt fabrikkene, toner boka dette helt ned. Ja den setter nærmest motsatt fortegn på det. Det er den som leder fabrikkene som avgjør produksjonsforholdas karakter om vi skal tro firerbandens lærebok. «Den som kan oppnå retten til å lede, vil i realiteten bli herre over eiendomsforholda,» er et sitat fra boka. Etter denne logikken kan du ha en sosialistisk og en kapitalistisk industri nærmest vegg i vegg. Du kan ha sosialisme i et fylke og kapitalisme i et annet og samfunnssystemet vil til sjuende og sist være avhengig av

hvem som til enhver tid sitter i regjeringa/Sentralkomiteen og har oppnådd «retten til å lede». Hadde firerbanden oppholdt seg i Oslo ville de sett mange slike skifter etter som DNA og Høyre har bytta på ordførerklubba.

Jeg kunne fortsatt siteringa fra boka og bare understreket sannsynligheten av at som «ledende økonomer» må forfatterene bak denne boka gjort skikkelig skade.

Hva så med Mao? Er boka basert på ham og hans kritikk av den russiske læreboka? I hovedsak nei. Bl.a. sier Mao: «Først når forholda i produksjonslivet er grunnleggende forandra vil verdensanskuelser til bøndene, litt etter litt bli fullstendig endra.» Dette er motsatt av hva firerbanden hevder er riktig rekkefølge. Mao er dialektisk. Han ser gode og dårlige sider ved flere ting. Han studerer og kritiserer i forhold til hva som virkelig har skjedd. Slik kritiserer han russerene og slik ville han ganske sikkert kritisert denne boka om han hadde vært i stand til det.

Samtidig mener jeg boka på et område støtter seg på Mao og med en viss rett. Det kan også forklare hvorfor de kom så høyt opp og satt så lenge.

Hovedkritikken til Mao mot den russiske læreboka er at den legger for mye vekt på utviklinga av teknikk og for liten vekt på åndelig overbevisning. Han har stort sett bare negativt å si om materielle stimuli. Han sier at «Vårt program 'Politikken overtar kommandoen'» var det som lå bak det store spranget og som de forsøkte å virkeliggjøre. Han viser stadig til tida i Yenan da alle hadde det likt og alle likevel gjorde topp innsats. Han er også konkret og viser til at det var ikke mengden av traktorer som avgjorde innføringa

av kollektiver og sammenslutninger i jordbruket. Det kom først, deretter kom traktorer og annen teknikk.

Forskjellen på slutten av 50-åra og i dag er stor. Mao oppsummerte de erfaringene de hadde da og forsøkte å finne Kinas vei. I dag hadde han hatt mulighet for å studere fallet etter det store spranget og stagnasjonen siden da. Likevel mener jeg vi kan skimte snev av idealisme i hvordan Mao forsøker å redusere teknikken i forhold til politikken. Så vulgær og platt som forfatterne av denne kinesiske læreboka er han på langt nær, men at han gjør overslag mener jeg kommentarene til den russiske læreboka viser. Samtidig overvurderte han hvor langt kineserne egentlig var kommet. Som et motstykke til utviklinga i Sovjet sier han i en av de siste kommentarene: «Hvorfor kan den industrielle revolusjonen gjennomføres så raskt i landet vårt? En viktig grunn er at vår revolusjon ble forholdsvis grundig gjennomført.» Mye riktig, men tida siden 1960 viser at det var mye de ikke hadde lært. En av feilene var kanskje at når folk ble kvitt den direkte ytre truselen de hadde i Yenan under borgerkrigen og i oppbyggingas første år, begynte stadig fler å se på hva de konkret fikk igjen for sosialismen. Terje Nordby brukte i tidsskriftet «Hundre blomster» en gang uttrykket om å skjønne kjøttkakas betydning under sosialismen. Til sjuende og sist er det bare ved materielle bedringer for massene at et system kan vise sin beriktigelse.

T.R.

BØKER

Ført bak lyset av NATO i 30 år?

PAX Forlag har markert 30-års jubileet til NATO med ei bok av Kari Enholm: «Ført bak lyset — 30 år med NATO». Dette er Kari Enholms andre bok om NATO. Mange av Røde Fanes lesere husker sikkert «NATO-basen Norge» fra 60-tallet.

Etter min oppfatning er denne boka bedre skrevet enn den forrige. Mesteparten av boka tar for seg tida rundt innmeldingen i NATO. Dermed blir framstillingen mer konsentrert enn den forrige, den blir lettere å lese.

Enholms historiske hovedpoenger er at Norge blei intriggert med i NATO på et helt annet grunnlag enn det som faktisk blei presentert offentlig. Ikke noe samtidig materiale som til nå er offentliggjort kan dokumentere at Sovjet i åra 1947–50 øvde diplomatisk press på Norge for å oppnå større innflytelse over norsk utenrikspolitikk. Tvertimot, det man kjenner til tyder på at Sovjet nettopp i disse åra var særlig varsomme overfor utspill som kunne oppfattes slik i vest. Tvertimot er det Enholms oppfatning at NATO-medlemskapet var et ledd i den amerikanske ekspansjonen i Europa, og at det truet freden i Europa mer enn det sikret den.

En vesentlig del av framstillingen går inn på røttene til DNAs NATO-politikk, og retter oppmerksomheten mot virksomheten til personer som Trygve Lie og Arne Ording i London under krigen.

Personlig finner jeg disse avsnittene av boka som mest verdifulle. Jeg skulle ønske at ny forskning kastet sin oppmerksomhet spesielt over denne lobbyvirksomheten. Her er nok mer å finne.

Kari Enholm har skrevet ei handbok *mot* NATO ikke først og fremst ei historisk framstilling. Det er derfor ikke helt sikkert at jeg gjør henne rett når jeg legger en *historisk* mal på boka. Likevel. Hele boka bærer et preg av en viss ensidighet. I kildebruken er det svært framtrekkende. Stort sett refereres kildedek-

ning bare av typen kjent litteratur om NATO. Hadde det ikke vært for de mange avsløringene i pressa 1977–78 hadde denne boka nesten vært en umulighet når helt vesentlige avsnitt i moderne norsk historie bare har kildedekning i forfattere som Garbo, Hans Fredrik Dahl, Nils Petter Gleditsch, Finn Gustavsen, Jan Otto Hauge, David Horowitz osv. Intet ondt sagt om disse forfattere. De er vel ikke sjøl engang av den oppfatning at de har dekket norsk moderne historie så fullstendig.

Ubehagelig tydelig blir det i behandlingen av 1940. For å bevise at Koht førte en streng nøytralitetspolitikk, fører Enholm, Bjørn Bjørnsens bok «Det utrolige døgnet» og Harald Normanns «De fem første dagene» som vitner. Analysen blir for enkel. Bitene faller for lett på plass i puslespillet. Jeg tror Enholm gjør Normann urett, post mortem. Var det slik at det var de militære myndigheters oppgave å vurdere den militære betydningen av meldingene om tyske flåtebevegelser, og å slå alarm? I minste fall et svært omstridt punkt. Kan man frita landets politiske myndigheter for ikke å slå alarm — fordi det var en *militær* sak?

Hvor nøytral var egentlig Koht da han sendte artilleri til Finland i 1940, i overensstemmelse med engelske ønsker? Hvor nøytral var Koht da han lot engelske krigsskip ta Altmærk? Det blir forsåvidt en påstand fra Enholm at Koht var strengt nøytral når slikt materiale ikke finner sin plass, hverken i kilder eller tekst.

På side 45 kan man lese at «NKP ble ikke innbudt av DNA-ledelsen til å delta i drøftelsene» (om fellesprogrammet). Såvidt jeg kunne se var ikke samlingsregjeringen behandlet seinere, og det er derfor lett å trekke den slutning at NKP blei boykottet i regjeringssammenheng i 1945, men det var jo slett ikke tilfelle. NKP fikk to statsråder i samlingsregjeringen.

NKP hadde betydelig opp-

BØKER

Ingen ting tyder på at Sovjet ut-satte Norge for press i utenrikspo-litikken 1947–50. Her ser vi stats-minister Bulganin i samtale med Gerhardsen i 1955, da forholdet hadde skjerpet seg.

slutning med 11 representanter på Stortinget etter krigen, 12 prosent av stemmene, til sammen 170 000. I 1949 blei partiet ikke representert. Det er et viktig historisk spørsmål å finne forklaringen på hvorfor velgerne i denne perioden i den grad snudde ryggen til NKP. Kari Enholms bok ofrer ikke dette viktige spørsmålet noen oppmerksomhet, utover at hun slår det fast. Likevel sitter man igjen med det inntrykket at dette ene og alene var OSS og seinere CIAs fortjeneste (med hjelp av britisk Secret Service). Hvorfor fikk DNAs McCarty-politikk så kolossal gjennomslagskraft i Norge? Var NKP og DNAs venstrefløy to korthus som datt sammen relativt lett da vinden fra vest begynte å blåse?

Bokas største svakhet er ik-

ke vanskelig å se. Sovjet blir behandlet på et nesten ukritisk «englevis». Sovjetisk utenrikspolitikk anno 1945 er lik sovjetisk utenrikspolitikk i 1979. Det sier seg sjøl at det ikke er mulig å behandle utviklingen i NATOs politikk og å stå til eksamen uten overhodet å gå inn på utviklingen i Sovjetisk politikk i samme periode. På side 198 kan man lese at «Forskningsresultater viser at det ble ført hundre krigere i verden i årene fra 1945 til 1972. Som krig har man da regnet væpnede konflikter hvor det var minst femti omkomne som direkte følge av kamphandlingene ... Og USA har vært den helt dominerende intervensjonsmakten med deltakelse i 26 av de krigerske konfliktene siden 1945. Storbritannia har deltatt i 19, Frankrike i 12, Portugal i tre og

Sovjetunionen i en.» Sovjetunionen ville ha kommet litt høyere opp på lista om Berlin 1953 og Tsjekkoslovakia 1968 hadde falt under denne definisjonen for krig, skriver Enholm tilslutt. Kilden til denne oversikten er Gunnar Garbos «Opprustet og forsvarsløs». Det er vanskelig å le og vondt å gråte over slike forskningsresultater. Dette er skrevet i 1979, og Sovjet har kriget i årevis i Eritrea, har deltatt flere steder i Afrika og Asia (som også ville falle innfor en slik definisjon). For ikke å snakke om Kampuchea og Afghanistan. Her svikter det fullstendig for Kari Enholm. Virkeligheten forsvinner.

Helt til slutt. En litt komisk side ved ensidigheten. Et pussig poeng for Kari Enholm har vært å unngå å referere kilder av typen bøker på Forlaget

Oktober, artikler i Klassekampen. Dette klarer hun ikke bare i kapitlet om politisk overvåking ved fullstendig å se bort fra at mye av avsløringene faktisk startet med telex-avsløringene i Klassekampen for 10 år siden. Hun klarer det også i behandlingen av krigen 1940–45. Hun klarer det av alle steder både i Bryhn-saken og i den pågående saken mot tidligere redaktør Sjøe i Klassekampen for avsløringene av at det øves i atomangrep på norsk territorium. Det hørte kanskje hjemme i kapittelet om «Norge i atomstrategien?»

Lars Borgersrud

BREV

TIL REDAKSJONEN

I forrige nummer av *Røde Fane* innførte vi denne spalta, og vi oppfordret leserne: Bruk den! Har du kritikk, forslag eller kommentarer til *Røde Fane* så send oss noen ord. Har du spesielle politiske eller teoretiske spørsmål du vil ha tatt opp eller lurer på? Har du eller trenger du tips om bøker og studiemateriell? Skriv til oss.

Red.

USLE 6½ PROSENT

Etter fire nummer av *Røde Fane* i ny «stil» må jeg reagere. Bladet er blitt godt, sett fra enkelte sider. Det er blitt lettest, aktuelt (delvis) og oversiktlig. For å nevne noe av det positive. Men følgende statistikk over emnevalg skuffer stort. De 4 første nummerene i 1979 inneholdt følgende i prosent:

Kina/Albania	26,0%
Vietnam/Kampuchea	16,0%
Faglig stoff/krisa	6,5%
Historiske spørsmål	17,5%
Militære spørsmål	13,0%
Målstrid	6,0%
Diverse annet	15,0%

Internasjonale spørsmål utgjør omtrent 50 prosent. I de største krisetider siden krigen, så prioriteres stoff om krisa og andre faglige spørsmål med usle 6,5 prosent. Hva slags prioritering er dette?

Enkelte hevder at AKP bare er interessert i «interessante emner» langt borte fra Norge. *Røde Fane* etter omlegginga underbygger deres påstand.

Har redaksjonen tenkt på at for å få abonnenter blant arbeidsfolk som ikke er medlem/sympatisør med AKP, så må det ha noe å tilby dem? Ting de interesserer seg for.

Folk er opptatt av krisa. Ikke bare i «interessante emner» — sjøl om de har vært gode nok.

I neste nummer (5) loves stoff om Sovjet og om NATO. Ingenting om krisa. Denne prioriteringa holder ikke! Nå må dere ta rev i seila, dere i redaksjonen. Sosialdemokratene og revisjonistene blir ingen mindretallsretning i arbeiderbevegelsen uten stadig konkrete avsløringer av daglige foreteelser i arbeidslivet, bolig-

markedet osv. Kort sagt det som folk opplever på kroppen hver dag.

Skal dere bidra til denne kampen, så burde 50 prosent av stoffet være henta herfra — og ikke som nå hvor dere kommer med skarve 6,5 prosent.

Leser,
Nordland.

RØDE FANE TRENGER HJELP

Etter mitt syn har dekninga i *Røde Fane* av det du kaller «interessante emner», vært berettiga. Du må ikke glemme at det har skjedd svært viktige ting i verden dette året: Kina har forandret mye av innenrikspolitikken sin. Vietnam har okkupert Kampuchea. Alle husker grensekrigen mellom Kina og Vietnam. Dersom *Røde Fane* ikke hadde dekket disse hendelsene godt, ville ikke bladet fylt oppgava si.

— Hva slags prioritering er dette? Bare usle 6,5 prosent faglig stoff etter fire nummer! spør leser i Nordland fortørna.

Videre har *Røde Fane* åpna spaltene sine for en diskusjon om feil i Stalins Sovjet og invasjonen i Ungarn. Etter mitt syn riktig og svært viktig for at vi skal kunne vurdere sosialistiske land og historiske hendelser på en mer allsidig måte enn før.

Det tredje «interessante» emnet er militærpolitikk. Når vi veit at denne diskusjonen dreier seg om så viktige spørsmål som synet vårt på NATO, bevilgninger til det norske forsvaret, kvinnelig verneplikt, mulighetene for å føre folkekrig osv, så sier det seg sjøl at det er riktig av *Røde Fane* å vie denne diskusjonen stor oppmerksomhet.

Det er faktisk sånn at flere av de områdene som jeg har nevnt her er for dårlig dekket av *Røde Fane*. La meg ta et eksempel: Vietnam tvinger hundretusener ut av landet. Hva er årsaken til dette? Kan vi finne svaret i det økonomiske systemet som er i Vietnam i dag? Sånne spørsmål burde *Røde Fane* allerede ha svart på, etter min mening.

Når det er sagt, vil jeg gi deg rett i hovedsaka i innlegget ditt. *Røde Fane* har dekket den økonomiske situasjonen i Norge alt for dårlig. Bladet har inneholdt flere økonomiske artikler om Kina, Kampuchea og Sovjet enn om Norge. Det holder ikke. I tida framover må redaksjonen forsøke å dekke dette området bedre. Etter min mening henger dette også sammen med at partiet som helhet har kommet altfor kort når det gjelder å utvikle en skikkelig krisepolitikk.

Forøvrig kan kritikken din utvides til å gjelde mange andre spørsmål i norsk politikk. Det er fortsatt slik at vi har kommet altfor kort i dekninga av mange viktige spørsmål i norsk politikk og samfunnsliv. Vi i redaksjonen har tatt tiltak på å rette på dette. Men det vil ta tid før dette gir seg utslag i form av artikler og temaer, de første numrene vil fortsatt ha for mye av det preget som du kritiserer. Men dette er ikke bare et spørsmål som kan løses av redaksjonen. Sjøl om det ikke mangler ting som trenger analyse og kommentarer, viser det seg ofte at det mangler personer som skriver ned hva de veit om sånne spørsmål. Jeg oppfordrer derfor deg, leser i Nordland, og alle andre lesere: Skriv til oss om de økonomiske forholda på bedriften din! Veit dere

noe om hvorfor bedriften deres holder på å gå under, eller klarer seg godt? Har dere opplysninger om boligpolitikken som kommunen fører? Veit dere noe om statens energi-utbygging? Har dere kunnskaper om den nye datateknologien og hva den vil bety for den norske arbeiderklassen? Skriv til oss! Vi trenger hjelp fra dere for å løse oppgava med å lage gode og avslørende analyser av den norske kapitalismen.

For redaksjonen R.O.

BILLEGARE RØDE FANE!

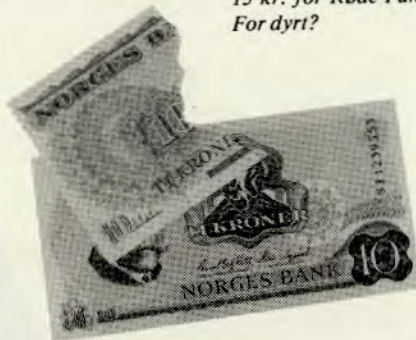
Røde Fane er eit viktig og godt blad, men det er uansvarleg dyrt. Kvifor i all verden brukar de så fint og dyrt papir? Om de brukte billegare papir måtte de kunne senke utsalssprisen med fleire kroner, og likevel tene på bladet. Slik det er nå er prisen eit hinder for salet. 15 kroner er uheftbart for eit blad på under 50 sider. Kan noen gjere rede for dette?

Kameratsleg helsing
Kommunist i Bergen

RØDE FANE ER IKKE FOR DYRT

Med de produksjonsutgiftene som eksisterer i trykkeribransjen i dag, er ikke 15 kroner for et blad som Røde Fane dyrt. Hvis vi foretok en drastisk kvalitetsforringelse kunne vi sikkert få ned prisen noe, men det er en prioritering som vi er uenig i. Vi mener at det er viktig å lage tidsskrifter som holder mål kvalitetsmessig. Det gjør det lettere å nå bredere ut og konkurrere på tidsskriftmarkedet. Siden du trekker fram papiret spesielt er forholdet at dette papiret ikke er spesielt dyrt. Det er klart man kan få billigere papir som minner om avispapir i kvalitet, men det ville etter vår mening være et tilbakeskritt. Når du sier at prisen er et hinder for salget er det faktisk ikke vår erfa-

15 kr. for Røde Fane.
For dyrt?

ring. Når vi presenterer et blad som folk vil ha fordi det er bra både i innhold og kvalitetsmessig, er ikke prisen noe stort hinder for å få solgt det.

Hvis vi tilslutt ser på andre tidsskrifter som det er naturlig å sammenligne oss med som f.eks. Kontrast og SV-tidsskriftet Argument ligger de omtrent i samme prisklassen, på tross av at de som regel ligger under oss i kvalitet.

Redaksjonen

BARE INTELLEKTUELLE SOM REAGERER PÅ DOGMATISMEN?

En kommentar til Røde Fane nr. 4/79.

Både i lederen og i intervjuet med Steigan hevder redaksjonen (intervjueren) at de dogmatiske trekkene ved AKP(m-l) har gått spesielt utover partiets oppslutning i universitetsmiljø.

Det er nok riktig at vitenskapsmenn og andre intellektuelle har reagert på partiet sin fastlåste holdning til mange spørsmål. Partiet har neppe virket tiltrekkende på folk som ønsker et stimulerende debattmiljø, på folk som ønsker et miljø hvor tankerekkene strides.

Jeg synes imidlertid det er galt av redaksjonen å trekke fram de intellektuelle spesielt siden de ikke nevner andre grupper.

Også på arbeidsplassene har partiets sin dogmatiske holdning hatt svært ska-

delige følger. Mange har sett på oss som et «Kina-parti» som ikke er opptatt av norske forhold. Folk har blitt lei av å diskutere med «AKPere» som alltid må ha rett, som ikke er villig til å lære, høre på andre.

Det står for meg helt klart at disse feila har hindra partiet i å gå framover — ikke bare på universitetet, men kanskje i enda større grad på arbeidsplassene. Røde Fane redaksjonen kan da ikke mene at arbeiderklassen har «godtatt» AKP(m-l) sine dogmatiske feil?

Dogmatismen har betydd at vi har skjovet intellektuelle fra oss. Men konsekvensen er langt mer vidtrekkende og alvorlige. Hvis vi ikke er villige til å lytte til og lære av andre som vi er uenig med, hvis vi ikke klarer å utforme en politikk som tar utgangspunkt i norsk virkelighet. Hvis vi ikke slutter å behandle marxismens klassikere som skriftlærde behandlere bibelen. Hvis vi ikke klarer å skape et miljø i og omkring partiet hvor «hundre tankeretninger strides», hvis vi ikke klarer å rette på disse sakene vil vi for alltid bli et parti med promilleoppslutning. Da vil det alltid få 0,5 på galluppen sjøl om situasjonen «skriker etter sosialismen».

I dette ligger også de store mulighetene som ligger i et vellykket oppgjør med dogmatismen.

Leser,
Hamar

— Det er ikke bare studenter og intellektuelle som reagerer på dogmatismen, forsikrer leser på Hamar oss.

Returadresse:
Røde Fane
Boks 2046
Grünerløkka, Oslo 5

Tron Øgrim:

MARXISMEN

**– vitenskap eller
åpenbaringsreligion – ?**

Et debattinnlegg av Tron Øgrim, en kjent figur i m-l-rørsla gjennom mange år. Her har han skrevet spennende om flere spennende tema: demokratisk sentralisme, dogmatisme, marxismen som religionsutøving og mye, mye mer.

290 sider, veil. pris kr. 64,–
ISBN: 82-7094-234-0

KOMMER CA. 10. SEPTEMBER

FORLAGET
OKTOBER